

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA TĚLESNÉ A SPORTOVNÍ VÝCHOVY

**Charakteristiky vývoje sportovní kariéry hráčů
výkonnostního fotbalu v kontextu rodinného a
fotbalového prostředí**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Milan Denk

Tělesná výchova a sport, obor TVŠ

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Jaromír Votík, CSc.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 15. dubna 2016

.....
vlastnoruční podpis

Chtěl bych poděkovat vedoucímu práce panu Doc. PaedDr. Jaromíru Votíkovi, CSc. za pomoc, trpělivost, ochotu a užitečné rady po celou dobu konzultací. Poděkování dále patří mým rodičům, kteří mi po celou dobu studia vyjadřovali bezmeznou podporu. Za pomoc s distribucí dotazníků se sluší poděkovat I. Vojtkovi, P. Mužíkovi, J. Kysilkovi, O. Kadlecovi, F. Kuťákovi, M. Rudovi, M. Špirochovi a také všem fotbalistům, kteří jej vyplnili.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	2
ÚVOD	3
1 CÍL, ÚKOLY A VÝZKUMNÁ OTÁZKA	4
1.1 CÍL PRÁCE.....	4
1.2 ÚKOLY PRÁCE	4
1.3 VÝZKUMNÁ OTÁZKA	4
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	5
2.1 FUNKCE A ROLE SPORTU VE SPOLEČNOSTI	5
2.2 KATEGORIE SPORTU.....	7
2.3 FOTBALOVÉ PROSTŘEDÍ V ČR.....	9
2.3.1 TRENÉR A SPOLUHRÁČI.....	11
2.4 RODINNÉ PROSTŘEDÍ	12
2.5 ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ, TĚLESNÁ VÝCHOVA A VRSTEVNÍCI.....	15
2.6 PSYCHOLOGIE A JEJÍ ÚLOHA VE FOTBALE	17
2.6.1 OSOBNOST HRÁČE FOTBALU	18
2.6.2 TEMPERAMENT A PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY OSOBNOSTI.....	20
2.7 SPORT A SOUČASNÝ ŽIVOTNÍ STYL DĚTÍ A MLÁDEŽE.....	23
3 METODOLOGIE VÝZKUMU	25
3.1 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO SOUBORU	25
3.2 METODY SBĚRU DAT.....	25
3.3 METODY ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT	25
4 VÝSLEDKY	26
5 DISKUSE	45
6 ZÁVĚR	48
RESUMÉ.....	50
SEZNAM LITERATURY	51
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	53
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

DNA – Deoxyribonukleová kyselina

FAČR – Fotbalová asociace České republiky

FPE – Fakulta pedagogická

GPS – Globální polohovací systém

KTV – Katedra tělesné a sporovní výchovy

LFA – Ligová fotbalová asociace

MS – Microsoft

SŠ – Střední škola

TV – Tělesná výchova

UEFA – Unie evropských fotbalových asociací

USA – Spojené státy americké

VOŠ – Vyšší odborná škola

VŠ – Vysoká škola

ZČU – Západočeská univerzita

ZŠ – Základní škola

Úvod

Navržené téma jsem si zvolil zejména vzhledem k mojí aktivní fotbalové kariéře a současně zájmu o psychologii a vliv sociálního prostředí na vývoj hráčské kariéry. Bakalářské práce týkající se fotbalové problematiky se ve většině případů věnují z různých pohledů především složkám sportovního tréninku. Toto téma nabízí zpracovat už tak obsáhle prozkoumanou oblast fotbalového prostředí odlišným způsobem.

V průběhu prvního ročníku studia jsem si uvědomil, že by mohlo být podnětné zabývat se takovýmto tématem. Doc. PaedDr. Jaromír Votík, CSc. můj návrh poupravil a akceptoval. Bakalářská práce je zaměřená na skupinu výkonnostních fotbalistů zejména v plzeňském regionu a na vývoj jejich fotbalové kariéry, kde mne zajímají především faktory, které ovlivnily nebo ovlivňují kariéry těchto hráčů.

Během své fotbalové kariéry a následně také při studiu na KTV FPE ZČU v Plzni jsem poznal mnoho fotbalových přátel. Vedlo mě to k zamyšlení, proč to někteří velmi talentovaní fotbalisté nedotáhli až k profesionální kariéře, zatímco jiní méně talentovaní na profesionální smlouvu dosáhli. Přemýšlel jsem tedy, jaké hlavní proměnné vstupují do života nejen těchto fotbalistů, ale sportovců obecně a rozhodují tak o úspěchu nebo neúspěchu v jejich sportovním životě.

Abych se takové charakteristiky pokusil stanovit, vypracoval jsem rozsáhlý dotazník-anketu, který byl následně administrován do největších fotbalových klubů výkonnostního fotbalu v plzeňském regionu.

Na základě odpovědí respondentů jsem se pokusil vyhodnotit, jaké činitele lze považovat za důležité a naopak, jaké faktory ve fotbalové kariéře hráčů hrají méně podstatnou roli.

Úvodem můžeme říci, že sportovce formuje prostředí. Osobnost sportovce ovlivňuje během sportovní kariéry mnoho činitelů. V teoretické části práce je tedy diskutováno k funkci a roli sportu v životě člověka i k dalším důležitým faktorům, které ovlivňují jak sportovní výkon, tak hráče samotného. Z tématu práce je patrné, že se jedná především o fotbalové, rodinné a školní prostředí. Dále se zaměřuji na problematiku sportovní psychologie, konkrétně na psychologické aspekty osobnosti, které mohou ovlivňovat celkový výkon, případně úspěch v hráčově kariéře. V neposlední řadě se ve své práci zmiňuji o životním stylu dětí a mládeže, protože jak asi všichni známe z praxe, současný životní styl mladistvých a dětí školou povinných není vždy optimální.

1 CÍL, ÚKOLY A VÝZKUMNÁ OTÁZKA

1.1 CÍL PRÁCE

Cílem práce je pokusit se stanovit nejdůležitější charakteristiky/faktory, které mohou ovlivnit hráčskou kariéru výkonnostních fotbalistů především v plzeňském regionu.

1.2 ÚKOLY PRÁCE

- vypracovat dotazník-anketu
- provést jeho administraci a vyhodnocení
- vymezit společné charakteristiky ovlivňující vývoj hráčské kariéry
- pojmenovat rizika, která nejčastěji ohrožují sportovní vývoj hráčů výkonnostního fotbalu

1.3 VÝZKUMNÁ OTÁZKA

- Jaká je struktura charakteristik vývoje sportovní kariéry hráčů výkonnostního fotbalu v kontextu rodinného a fotbalového prostředí?

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

2.1 FUNKCE A ROLE SPORTU VE SPOLEČNOSTI

V dnešní době by měl být sport nedílnou součástí života většiny běžné populace. Mnoho odborných autorů po celém světě označuje sport jako významného integrujícího činitele. Každý člověk však vnímá sport odlišným způsobem, především záleží na tom, jakým způsobem se do sportu zapojuje. Základní rozdělení vnímání sportu můžeme popsat jako aktivní a pasivní. Zatímco v pasivní roli sledují sport pouze jako divák u televizní obrazovky nebo na stadionu, v té aktivní se již určitým způsobem do sportovních aktivit zapojují např. jako hráč, trenér, funkcionář klubu, pořadatel sportovní akce nebo rozhodčí.

„V praxi se běžně setkáváme s charakteristikami, které chápou sport jako jeden z druhů lidské činnosti, jiné jej vidí spíše z pohledu organizačního uspořádání, další jej posuzují jako součást kultury.“ (Votík, 2011, s. 17).

Pro některé je tedy sport pouhou doplňující složkou k denním činnostem, která spadá do jejich volnočasových aktivit, pro některé z nás je sport naopak zaměstnáním a tvoří tak většinou náplň denního programu.

Funkce sportu jsou všeobecně známé – řadíme mezi ně tyto: zdravotní, vzdělávací, výchovnou, kulturní a sociální. Dále se v odborných kruzích setkáváme s rozdělením sportu na tzv. funkční úrovně – rekreační, výkonnostní a vrcholovou. V dnešním 21. století klade mnoho odborníků z řad lékařů až po výživové poradce důraz především na funkci zdravotní. Můžeme tedy říci, že pohybová aktivita obecně přispívá k prevenci kardiovaskulárních a metabolických onemocnění, dále také onemocnění pohybového aparátu, které s sebou přináší např. obezita. Tréninkový proces napomáhá školnímu systému ke vzdělávání sportovce zejména v oblasti pohybové aktivity, kde bývá sportovec v předstihu před svými vrstevníky a spolužáky, kteří se sportu nevěnují. Výchovná funkce jde ruku v ruce se složkou vzdělávací, zde může být nápomocnou ve výchově dítěte zejména rodičům. Hodnotu kulturní můžeme pozorovat v rozdílném pojetí a přístupu ke sportu v jednotlivých zemích po celém světě, klasicky na velkých sportovních akcích, kterými jsou například Olympijské hry nebo Mistrovství světa ve fotbale. V neposlední řadě funkce sociální, jak samotný název napovídá, dává možnost se při sportu tzv. socializovat, což znamená nejen nacházet nové přátele, ale také učit se chování k druhým nebo u kolektivních sportů chování ve skupině.

V této souvislosti lze zmínit také pojem tělesná kultura. Tento termín můžeme interpretovat jako cílevědomé, tělesné a pohybové zdokonalování, které přispívá zejména k všestranné výchově, harmonickému rozvoji a samozřejmě k upevnění fyzického a psychického zdraví. Tělesná kultura tedy významně ovlivňuje život lidí jako zdroj nejrůznějších sportovních aktivit a zároveň napomáhá ke zdravému životnímu stylu společnosti.

L. Bedřich (2006 cit. podle Votík, 2011, s. 18-19) sport chápe jako „fyzickou aktivitu tvořící složku volného času a životního stylu s těmito čtyřmi základními směry, které akcentují vždy jiný cíl:

1. Masový sport (hlavním cílem je zábava)
2. Sport pro zdraví (fitness sport, sport pro všechny)
3. Výkonnostní sport (dosahování výkonů na bázi amatérské)
4. Vrcholový sport (dosahování výkonů na bázi profesionální)“.

Na závěr této kapitoly je vhodné připomenout, že od novodobých dějin, myšleno tedy od klasického anglosaského pojetí z 19. století, se ve sportu vyskytlo také několik negativních vlivů, o které se postaral zejména lidský faktor. Sport v minulosti čelil a stále čelí hrozbám, jako je bezohledné využívání mladých hráčů, doping, rasismus, násilí, korupce a „praní špinavých peněz“ (Bílá kniha o sportu, 2007). K poslední zmíněné položce je určitě na místě připomenout, že současný sportovní svět, především ten vrcholový, je ovlivněn byznysem a finančními korporacemi, které jsou nejen v roli vlastníků jednotlivých klubů nebo sportovních institucí ale především berou sport jako zdroj vlastních finančních příjmů, a tedy ostatní věci jako např. „fair-play“ je příliš nezajímají.

I přesto lze sport označit jako sociokulturní a celospolečenský fenomén napříč generacemi, který ovlivňuje širokou populační skupinu obyvatel po celé zemi. V tomto ohledu hraje fotbal vedoucí roli a málokterý jiný kolektivní sport se mu vyrovná.

2.2 KATEGORIE SPORTU

V předchozí kapitole se zmiňují o 4 sportovních směrech, na které lze sport rozdělovat. Častěji se však setkáváme s rozdělením sportu do těchto 3 úrovní:

1. Rekreační
2. Výkonnostní (poloprofesionální, amatérský)
3. Vrcholová (profesionální)

„Převážná část sportovních aktivit je dnes spojena s rekreačním sportem, který obvykle neaspiruje na výraznější sportovní výkony ani na společenské uplatnění prostřednictvím sportu. Jeho společenské funkce jsou obvykle chápány dosti široce. Předpokládá se, že je schopen účinně regenerovat organismus, rozvíjet společenské kontakty, zvyšovat fyzickou a duševní zdatnost, pěstovat volní vlastnosti, popřípadě přímo napomáhat všestrannému rozvoji osobnosti“ (Čechák a Linhart, 1986, s. 101).

Rekreační úroveň se rozumí příležitostné sportování v rozsahu přibližně několika hodin týdně, bez oficiální registrace nebo s registrací v rekreačních, čistě amatérských soutěžích. Hlavní důraz je kladen na pohyb pro zdraví, rekreační sport má tedy v první řadě funkci zdravotní. Na tomto stupni pohybové aktivity nejsou prioritou jakékoliv sportovní výkony, ba dokonce splňování určitých závodních limitů. Zároveň je třeba zmínit, že tato kategorie rekreačního sportu je tou nejrozsáhlejší sportovní úrovní po celém světě a téměř každý člověk se do ní v některém věkovém období jeho života řadí. Odborníky bývá také často označována jako „hobby“ sport. V současné době se tedy můžeme v literatuře a médiích setkat s ustáleným termínem „hobíci“.

Sport výkonnostní již obsahuje pravidelné tréninkové jednotky s vyšším počtem hodin, podmiňuje se již stálou účastí v soutěžích a je samozřejmě spojen s registrací u některého ze sportovních svazů. Trénink na této úrovni má určitou dlouhodobější koncepci a již vyžaduje splnění určitých sportovních cílů v budoucnosti.

Na sportovce, kteří se výkonnostnímu sportu věnují, klade tato činnost podstatně vyšší nároky časové, materiální i finanční než sport či tělovýchova provozovaná rekreačně.

Zároveň je třeba zmínit, že provozování sportu nebo tělovýchovných aktivit na této úrovni daleko výrazněji formuje osobnost člověka a současně ovlivňuje i celý jeho způsob života než sport rekreační (Čechák a Linhart, 1986).

Mnozí, kteří spadají do této oblasti, využívají svoji volnočasovou sportovní aktivitu jako zdroj pravidelné vedlejší finanční odměny, ale jejich hlavním finančním příjmem je

jiné zaměstnání paralelně provazované se sportem. Do této kategorie spadá již menší procento obyvatel, než můžeme pozorovat u předchozí kategorie.

Vrcholový sport je pro daného člověka prakticky zaměstnáním, které s sebou přináší řadu práv a povinností vyplívajících z profesionální smlouvy. Sportu se podřizuje většinová náplň denního režimu, která se logicky liší podle náročnosti jednotlivých sportovních odvětví. Vrcholová úroveň klade na sportovce nejen extrémní fyzické, ale také psychické nároky.

Čechák a Linhart (1986) uvádí, že vrcholový sport je spojen s nesrovnatelně vyššími objemy tréninkového zatížení, jež zahrnují až 80 – 120 hodinách měsíčně, což představuje přibližně 1 000 – 1 400 hodin ročně. Současně také zmiňuje zapojení jedince do poněkud odlišných vazeb a struktur, které podstatně mění způsob jeho společenského uplatnění, ať již v profesi sportovce, nebo v jeho rodinném a partnerském životě. V neposlední řadě je vrcholový sportovec také předmětem publicity, reprezentant životních vzorů, norem a hodnot. Jeho život je v jistém smyslu pod znatelně vyšší sociální kontrolou než ostatních členů dané společnosti.

Profesionální kariéra těch nejlepších a nejdolnějších sportovců přesahuje zdaleka přes hranici 25 let. Sportovci po ukončení své profesionální kariéry dokáží posléze ještě řadu let působit na úrovni výkonnostního sportu, překážkou nebývá ani jejich vyšší věk. Část z nich po ukončení vlastní sportovní kariéry zůstává u profesionálního sportu jako trenéři a předává tak svým svěřencům cenné zkušenosti.

Závěrem je nutno podotknout, že vrcholový sport je doménou pouze několika procent špičkových jedinců z celkového počtu lidí, kteří se nějakým způsobem věnují pohybové aktivitě nebo sportu.

2.3 FOTBALOVÉ PROSTŘEDÍ V ČR

Vznik fotbalu (kopané) v České republice se datuje na přelom 19. a 20. století, kdy začaly vznikat první české fotbalové kluby, r. 1893 byla založena pražská Sparta a o dva roky později tedy r. 1895 i pražská Slavia, které patří mezi nejstarší fotbalové kluby u nás. První fotbalové utkání se odehrálo v r. 1887 a za zmínku jistě také stojí založení Českého fotbalového svazu, které se uskutečnilo v r. 1901. FC Viktoria Plzeň byla založena až o několik let později, a sice roku 1911.

České fotbalové prostředí, jehož řídicím orgánem je v současnosti Fotbalová asociace České republiky (FAČR), eviduje přibližně 300 000 aktivních členů. Předsedou této asociace je pan Miroslav Pelta, kterého doplňuje výkonný výbor a sekretariát.

Fotbal v mužské kategorii se v České republice hraje na 10 výkonnostních úrovních. Některé z nich jsou zároveň předmětem dotazníku v praktické části mé bakalářské práce, níže uvádím jejich rozdělení.

System českých klubových soutěží mužů (schéma):

Soutěže řízené FAČR (profesionální)

1. Synot liga

2. Fotbalová národní liga

Soutěže řízené řídicí komisí pro Čechy – Soutěže řízené řídicí komisí pro Moravu

3. Česká fotbalová liga

Moravskoslezská fotbalová liga

4. Divize A

Divize B

Divize C

Divize D

Divize E

Soutěže řízené krajskými fotbalovými svazy a Pražským fotbalovým svazem

5. Krajské přebory a Pražský přebor

6. Fotbalové 1. A třídy

7. Fotbalové 1. B třídy

Soutěže řízené okresními fotbalovými svazy a Pražským fotbalovým svazem

8. II. třídy (okresní přebory) a Pražská II. třída

9. III. třídy

10. IV. třídy (není ve všech okresech)

Hlavní mužské kategorie doplňuje úspěšná reprezentace, dále rozsáhlá síť kategorií mládežnických, o kterých se zde nebudu rozsáhle rozepisovat. Zmínit je třeba ale Juniorskou ligu. Tato soutěž byla zahájena se začátkem sezony 2012/2013 a účastní se jí povinně všechny prvoligové a dobrovolně přihlášené kluby z Fotbalové národní ligy. Soutěž je vyjmuta z ligové posloupnosti, nepostupuje se ani nesestupuje a primárně je určena pro hráče do 21 let, tento model je převzatý z Ruska, Anglie a Itálie. Hlavním cílem celé této ligy je především zapojení mladých hráčů do hry, kteří končí v dorosteneckých kategoriích a v kádru a-mužstva si nenajdou uplatnění, vedlejším smyslem této soutěže je potom usnadnit hráčům z mládežnických kategorií přechod do dospělého fotbalu (LFA/eSports, ©2012–2016).

Mimo soubor soutěží a kategorií se řadí pohár FAČR, který za posledních několik let vyměnil již řadu oficiálních názvů. Jedná se o českou fotbalovou soutěž, která zastává funkci národního poháru. Hraje se vyřazovacím systémem, do prvních kol tohoto poháru mají možnost zasáhnout například i týmy divizní úrovně a poměřit tak své síly s mužstvy z nejvyšší fotbalové soutěže. Vítěz poháru se kvalifikuje do 3. předkola Evropské ligy UEFA a Českého Superpoháru.

Fotbal žen již nedisponuje tak rozsáhlým počtem úrovní jako fotbal v mužské kategorii. Přesto v ČR v ženské kategorii najdeme tyto soutěže: I. liga, II. liga, která se člení na dvě skupiny – Čechy a Morava, III. liga, ta je nejnižší a člení do 4 skupin A-D. Je samozřejmé, že dospělé ženské kategorie doplňují i kategorie dorostenek (U19), žákyň (U13, U15) a starších přípravek (U11) pro začínající malé fotbalistky. Nelze opomenout ani ženskou reprezentaci tedy „Ženy A“ s podkategoriemi U19 a U17 (FAČR, ©2012).

Do mužských, ženských a mládežnických kategorií patří také forma fotbalu futsal. Tento sport je taktéž organizován pod záštitou FAČR. Do výčtu spadá jako obvykle reprezentace, dále následuje nejvyšší futsalová soutěž CHANCE futsal liga, na ní navazující I. a II. liga, poté mládežnické, krajské a okresní úrovně, zároveň souhrn soutěží doplňují školské a středoškolské ligy (Macron Software, ©2000–2012).

Závěrem uvedu jako poslední formu fotbalu plážovou kopanou neboli beach fotbal, který se stále více rozšiřuje do všech krajů České republiky. Za neúspěšnější stát v tomto sportu je považována Brazílie, kde hra také vznikla. Oficiální pravidla ovšem vznikla až v r. 1992. Nejvyšší mužská ligová soutěž v ČR se nazývá Superliga, dále se hraje utkání a turnaje v regionálních, mládežnických a ženských kategoriích. Český plážový fotbal má samozřejmě svoji reprezentaci, ta se pravidelně zúčastňuje mezinárodních zápasů a turnajů (Fresh Services, ©2013).

2.3.1 TRENÉR A SPOLUHRÁČI

Trenérův vliv na hráče je zcela nezpochybnitelný. Můžeme říci, že trenér zaujímá ihned po rodičích nejdůležitější roli ve vývoji fotbalistovy kariéry. Hráče je nutné připravovat systematicky a komplexně. Dle Votíka (2007) je maximální rozvoj hráčského a lidského potenciálu cesta, ale i cíl výchovy a práce trenéra. Zároveň podotýká důležitost rovnoměrného rozvoje hráče, který zahrnuje (techniku, taktiku, fyzický a duševní rozvoj).

Kouč na hráče musí působit nejen jako profesionál, který má na starost jejich sportovní rozvoj, ale současně i jako laický psycholog. Z takovéto pozice může následně přispívat k harmonickému rozvoji osobnosti. Nerespektování těchto čtyř složek, způsobuje u hráče nedostatečné rozvinutí výše zmiňovaného potenciálu.

Plachý a Procházka (2014) zastávají názor, že hráč je v žákovské kategorii především člověkem (dítětem) a teprve potom fotbalistou. Dále také mluví o trenérské pozornosti, která se soustředí především na fotbalové výkony jedince a zároveň opomíjí výchovný proces.

Prakticky totožné stanovisko zaujímal také plzeňský mládežnický trenér p. Josef Žaloudek, jehož postoj se odráží v kontextu fotbalové kariéry a osobního života Pavla Nedvěda.

Méně podstatou avšak nezanedbatelnou roli ve vývoji hráčské kariéry mohou zaujímat spoluhráči sportovce. Je to dané především velkou mírou času, kterou zejména ve fotbalovém prostředí hráč se spoluhráči tráví. V takovém případě může přebírat jejich názory a postoje, které ho následně ovlivňují. Pakliže není fotbalista příliš oblíbenou osobností, může se v nevyhovujícím kolektivu setkat např. s šikanou od spoluhráčů a sportu z tohoto důvodu zanechat. Každý fotbalista chce samozřejmě v ideálním případě působit v morálně příjemném sportovním kolektivu. Harmonický sportovní kolektiv nevytváří jen příjemnou atmosféru, kam se každý rád vrací, ale také je často cestou k lepším výsledkům celého týmu. Takový pozitivní tým je ve většině případů také důvod, proč hráč v mužstvu setrvává, přestože např. obdržel nabídku na angažmá od klubu z vyšší soutěže. Spoluhráči mohou také sehrát podstatnou úlohu v začátcích fotbalistovy kariéry, kdy mu vlastní aktivní sportovní kariérou dávají podnět k tomu, aby také on zahájil organizovanou fotbalovou přípravu.

2.4 RODINNÉ PROSTŘEDÍ

„Úloha a význam rodinného prostředí ve vývoji osobnosti hráče fotbalu jsou zřejmé a dokladované mnoha studii především v rovině vlivu rodičů na genezi návyků ve sportovní i mimosportovní oblasti, tedy v rovině působení mezigeneračních vztahů a generačního přenosu. Mezi další rovinu se řadí problematika socializace, kdy je rodina považována za významný faktor v procesu obecně chápané prvotní socializace dítěte, ale i specifické oblasti rané sportovní socializace“ (Votík, 2011, s. 25).

Rodina je obecně chápána jako stěžejní odrazový můstek nejen pro dítě, které se aktivním způsobem věnuje sportu ale pro všechny děti obecně. V první řadě je třeba podotknout, že dobře fungující rodina zároveň zajišťuje ideální podmínky pro výchovu mladého sportovce. Je tedy bezpodmínečně nutné při výchově sportovního talentu dbát na soulad a harmonii v rodině, neboť většina dětí tyto aspekty vnímá velmi citlivě a jakýkoli problém v rodině může ohrozit plynulý sportovní vývoj. Většina rodičů se snaží svým dětem připravit co nejlepší rodinné prostředí, přesně takové, jaké je v jejich aktuálních možnostech.

Votík (2011, s. 28) „je dále přesvědčen, že rodiče učí prostřednictvím názorů a chování své děti hodnotám a poskytují jim příležitosti, které ovlivňují výběr různých aktivit a cílů“. Weiss (2004 cit. podle Votík, 2011, s. 28) „hovoří o důležitosti rodiny v oblasti sportu a současně uvádí tyto tři důvody:

1. Velkou část času tráví děti v rodině, zejména v prvních letech života.
2. Mnoho rodičů je v různých rolích (trenér, „sponzor“, řidič, divák) hodně zapojeno do sportovní zkušenosti dítěte.
3. Protože sport je veřejný, rodiče mají příležitost poskytnout svým dětem okamžitou a konkrétní zpětnou vazbu, jejím prostřednictvím mohou rodiče pozitivně ovlivňovat radost dětí ze sportu a rozvoj sebepojetí. Nicméně nereálná očekávání a přílišný tlak rodičů může vést k negativním následkům“.

Je zřejmé a mnoha studii také potvrzené, že jedince od novorozeneckého období nejvíce ovlivňuje právě rodina. Prakticky od narození do 3 let je dítě doslova odkázané na péči matky, zajisté je schopné vnímat i otce, sourozence případně ostatní členy širší rodiny, ti ale v těchto úvodních letech dítěte nehrají tak zásadní roli jako matka.

Na rozvoj sportovní kariéry potomka se však již otec ve většině rodin podílí zásadnějším způsobem. Ryba a kol. (1998) zdůrazňuje význam mužské role ve výchově dítěte při pohybových aktivitách. K dosažení harmonické osobnosti u dítěte jsou zapotřebí dostatečně jemné city i razantní ctižádostivost, tedy dítě potřebuje kontakt s otcem i matkou. Ani jeden z nich, jakkoli by byl kvalitní, mu nemůže předat plný rejstřík vzorů chování. Rozdíly mezi ženou a mužem především v myšlení a cítění jsou naprosto zřejmé a neoddiskutovatelné. Stále častěji se objevují publikace, které upozorňují na chybějící mužský faktor a současně nárůst feminismu ve výchově dítěte. Tělesná aktivita je tedy pro muže mimořádně vhodný prostředek k navázání bližších kontaktů s dítětem.

Výchova dítěte je tedy především primárním posláním pro rodiče dítěte, nikoli pro školní zařízení, které malý sportovec později navštěvuje. Někteří zákonní zástupci i přesto stále žijí v mylné představě, že jejich potomka vychová škola, ačkoli oni ve výchovném procesu selhali. Postupem času se dítě stává starším a zároveň samostatnějším. To znamená, že vliv rodinného prostředí postupem času klesá. Od předškolního období, to znamená ve věku 4–6 let, začíná osobnost dítěte formovat nejen rodina ale také mateřská škola, kde se učí první rozsáhlejší socializaci. O školním prostředí se dále podrobněji zmiňuji v samostatné kapitole.

Rodinné prostředí zdaleka neobsahuje pouze výchovnou složku. Dále můžeme hovořit o složce genetické. Genetika je předpoklad, respektive přenos genetické informace v rámci biologického procesu, který potomci dostávají prostřednictvím DNA od svých rodičů. Výjimkou není ani přenos dědičných informací ob jednu nebo více generací.

Perič (2006) se zmiňuje o „tzv. endogenních činitelích, což jsou různé dispozice a vlastnosti, které tvoří vnitřní podstatu osobnosti jedince. Mohou být vrozené a dědičné. V literatuře obecně jsou uváděny nejvíce geneticky určené předpoklady somatické (tělesná výška, tělesné rozměry) a rychlostní (reakční i lokomoční rychlost). Naopak vlastnosti vytrvalostní a koordinační (ve smyslu kloubní pohyblivosti nebo drobné koordinace ruky) jsou geneticky nejméně determinovány“. Z předložené studie, kterou Perič (2006) ve své knize předkládá, vyplývá, že předpoklady např. pro rychlý běh, který je v určité míře zapotřebí i ve výkonnostním fotbale, má každý sportovec odlišné. Pakliže tedy označíme rychlostní schopnost a vertikální výskok jako z části dědičné schopnosti, uvedeme tak současně příklady dvou herních činností (sprint a hlavičkování), které hráč nutně využívá v každém fotbalovém utkání. Fotbalista, který zdědí předpoklad pro tyto schopnosti, má výhodu oproti jedincům bez této genetické predispozice a zároveň má patrně vyšší

předpoklady být např. v těchto herních situacích úspěšnější, ne však stát se komplexně lepším fotbalistou.

Na tomto místě si dovolím citovat slova dnes již bývalého fotbalového trenéra pražské Sparty p. Martina Haška (AC Sparta Praha, Nike Football testing, 2011), který během jedné z mnoha tréninkových jednotek letenského klubu zjišťoval aktuální stav fyzické výkonnosti hráčů pomocí nové technologie, respektive elektronického chipu od společnosti NIKE pod názvem „GPS testing“, a na závěr videa uvedl: „Samozřejmě nezměří nám to, jak ten hráč hraje fotbal, ale jeho momentální fyzický stav nám to změní naprosto přesně, to je z mého pohledu skutečně výborné“. Ze slov pana Haška můžeme odvodit, že ve fotbale nerozhodují pouze fyzické aspekty, jako je tomu např. u jiných sportů (atletika, plavání, gymnastika). Do celkového výkonu hráče se promítá soubor fotbalových dovedností a schopností zahrnující např. herní inteligenci, která je u většiny sportovních her, v našem případě ve fotbale, jednou ze stěžejních atributů hráče. Obecně tedy nemůžeme přesně předurčit vývoj sportovního (fotbalového) talentu, protože stále tu je mnoho neznámých, respektive nezměřitelných proměnných faktorů.

Na závěr kapitoly uvádím doslovné shrnutí dle Votíka (2011, s. 31). „V průběhu ontogeneze se úloha rodiny jako primární skupiny v procesu socializace mění. V počátečním období může být rodina výlučně faktorem socializačního působení, který se s postupujícím věkem rozšiřuje. Rodinné prostředí má nezastupitelnou a specifickou roli při formování osobnosti jedince zvláště v období dětství a adolescence. Jeho význam se promítá především v rovině generačního přenosu, prvotní socializace a rané sportovní socializace. Rodinné prostředí, atmosféra, klima a orientace zájmů, potřeb a hodnot výrazně ovlivňují sportovní socializaci. Nejde jen o mezigenerační přenos rodiče – dítě, ale také o transfer zájmů a zaměření mezi sourozenci. Význam rodinné sociální interakce je považován za nezastupitelný především v subsystému rodič-dítě a v sourozeneckém subsystému“.

2.5 ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ, TĚLESNÁ VÝCHOVA A VRSTEVNÍCI

Školní prostředí začíná jedince ovlivňovat již od vstupu do mateřské školy. Většina dětí v tomto věkovém období čelí mnoho výrazným změnám v jejich dosavadním životě. Obvykle se s tímto prostředím děti poprvé setkávají ve věku 4 let (mateřská školka), zároveň bývá pravidlem, že se školním prostředím se dítě setkává ještě dříve, než začíná navštěvovat organizovanou fotbalovou přípravu pod vedením trenéra. Můžeme tedy konstatovat, že po rodinném prostředí je to druhé nejdůležitější prostředí, které formuje, respektive působí jako vnější činitel na osobnost hráčů jak na začátku fotbalové kariéry, tak i během let v mládežnických fotbalových kategoriích.

V sociálním (školním) prostředí mohou mít na hráče vliv spolužáci, ze kterých se často stávají první vrstevníci (přátelé) malého fotbalisty mimo rodinný kruh. S těmi následně tráví velkou část volného času a k ovlivnění tak zde může docházet velice snadno. Dále musíme zmínit roli učitele tělesné výchovy, zejména pokud se jedná o vztah dítěte ke sportu v kontextu vzdělávacího prostředí. V mateřské škole se bude jednat o vyučujícího, který má na starost pohybové aktivity pro děti. Tito všichni mohou ovlivnit nebo jakýmkoli způsobem dopomoci k tomu, aby děti ve školním věku získaly buď kladný, nebo záporný vztah k pohybu, v našem případě k fotbalu.

Podle Tupého (1996 cit. podle Fajfer, 2005, s. 9) „představuje tělesná výchova nejdůležitější formu pohybového učení, současně je hlavním zdrojem poznatků a námětů pro zdravotní, rekreační i sportovní využití pohybu ve škole i mimo ní. Hodiny školní TV poskytují prostor k osvojování nových pohybových dovedností, ty se pak děti učí uplatňovat v různém prostředí a s různými účinky. Zvykají si tak na nové sociální role, které vyžadují spolupráci, tvořivost, rychlé rozhodování a organizační schopnosti“.

Sekot (2006, s. 101) zdůrazňuje provázanost tělesné výchovy s funkcemi tělesné kultury „ve smyslu uspokojování a kultivace přirozených potřeb pohybu, obnovování fyzických a psychických sil a kompenzací jednostrannosti každodenního života. Vedle zdravotních a léčebných účinků posiluje regeneraci pracovní síly, umocňuje pozitivní socializační účinky a upevňuje celkovou osobní adaptabilitu“.

Sekot (2006) se dále zmiňuje o diskusích týkajících se postavení tělesné výchovy v celkovém vzdělávacím procesu, zároveň připomíná zkoumání vlivu učitele na vztah žáků k předmětu tělesná výchova. Zdůrazňuje důležitou roli učitelů TV, kteří před sebou mají poměrně náročný úkol – směřovat své svěřence a žáky k tomu, aby si vytvořili pozitivní vztah k pohybové aktivitě. Jedná se o velmi nesnadný úkol, protože pedagog by měl být

svojí vytrvalostí, svědomitostí a rozhodností pro své svěřence zároveň i osobním příkladem.

Macák a Hošek (1989) hovoří doslova o úkolech tělesné výchovy a sportu. Za základní cíl považují vybudování aktivního vztahu člověka k sobě samému v tom smyslu, aby si udržoval tělesné a duševní zdraví vlastní pohybovou aktivitou.

Macák a Hošek (1987) se také zmiňují o výzkumech zabývajících se tělesnou výchovou a sportem poukazující na vliv rodinného, školního a pracovního prostředí, kde se vztah člověka k pohybové aktivitě postupně vyvíjí. Začíná u lehké pasivity, pokračuje přes zájmový postoj (např. jako sportovní divák) a dospívá až k uvědomělému postoji a pochopení vlastní pohybové aktivity, která napomáhá harmonickému rozvoji osobnosti.

Ryba a kol. (1998) chápe tělesnou výchovu jako jediný účinný prostředek kompenzující hypokinezi v životě mládeže a dospělých. Dle jeho názoru však výsledky neodpovídají očekávaným předpokladům, ani obecně známým možnostem, zároveň upozorňuje na dlouhodobé uspokojení učitelské veřejnosti se školní tělesnou výchovou, která dle jeho slov nutně potřebuje reformu. Stále se nedaří u dětí vypěstovat trvalejší vztah k pravidelnému cvičení a zvýšit u nich zájem o zdravý způsob života, poukazuje na normativní přístup, který bohužel emočně odrazuje od školní tělesné výchovy žáky, kterým se normy nedaří plnit. Těmto méně talentovaným jedincům se tak v sociálních situacích dostává výsměchu a podceňování, ti celou situaci většinou řeší obrannými kompenzačními mechanismy a o tělesnou výchovu tak ztrácí zájem.

Frömel a Hošek (1995 cit. podle Ryba a kol., 1998, s. 54) „se zabývali problémem, jak zvýšit prostřednictvím školní tělesné výchovy zájem o sport u pohybově méně nadané mládeže“. Z výzkumu bylo patrné, že děti dávají přednost hrám, naopak nejméně oblíbenými byly drilové aktivity.

2.6 PSYCHOLOGIE A JEJÍ ÚLOHA VE FOTBALE

„Psychologie tělesné výchovy a sportu se zabývá studiem lidí a jejich chováním v prostředí pohybových aktivit a sportu. Její součástí coby aplikované vědní disciplíny je rovněž uplatnění poznatků při pomoci lidem, kteří se sportu nebo cvičení věnují“ (Tod, Thatcher a Rahman, 2010, s. 13).

„Předmětem psychologie sportu je zkoumání vzájemných, oboustranných vztahů mezi sportem (sportovní činností) a psychikou člověka“ (Slepička, Hošek a Hátlová, 2011, s. 19).

Buzek a kol. (2007) hovoří o důležitosti psychologie pro fotbal a v této souvislosti popisuje dvě rozdílné situace, které ve fotbale vznikají. Hráči se obvykle setkávají s tréninkem a následně s fotbalovým utkáním. U některých hráčů však výkonnost v tréninkovém procesu a výkonnost ve fotbalovém zápase byla diametrálně odlišná, to znamená, že hráči selhávali v kritických momentech zápasu – docházelo k tzv. psychickému selhání. Později se ukázalo, že psychologický přístup a uplatňování psychologických metod pomáhá i v tréninkovém procesu při motivování hráčů, v individuálním přístupu k hráčům, při komunikaci a konfliktech, při procesu učení, v budování sociálních vztahů a týmové spolupráce. Někteří trenéři jsou samozřejmě přirozenými „laickými“ psychology a umí na psychiku hráčů působit s vrozeným citem pro situaci a s respektováním osobnostních zvláštností, nelze na to však spoléhat.

Votík (2001) a Dovalil (2002) se věnují tématu psychologické přípravy, která je v současném fotbale nezbytná, napomáhá totiž k prohloubení efektivity tréninkového procesu a ke stabilizaci herních výkonů jednotlivých hráčů v soutěži. Fotbal, tak jak ho známe dnes, klade vysoké nároky na psychiku hráče i trenéra. Psychické zatížení nevyplývá pouze z náročné pohybové činnosti, ale zahrnuje především vnímání, orientaci ve složitých herních situacích, tvůrčí a taktické myšlení nebo rychlé a správné rozhodování. Psychickou připravenost můžeme tedy označit za jeden ze stěžejních faktorů podmiňujících úspěšnost nejen samotného hráče ale i trenéra a současně celého týmu.

V dnešní době je žádoucí, aby každý kvalifikovaný fotbalový trenér byl seznámen alespoň se základy sportovní psychologie a dokázal tak pozitivním způsobem ovlivňovat vývoj hráčské kariéry u jednotlivých hráčů. Velice často sportovní trenéři tento fakt opomíjejí a způsobují tak na hráčově osobnosti nevratné škody.

2.6.1 OSOBNOST HRÁČE FOTBALU

Jedna z předních českých psychologek p. Marie Vágnerová (2010, s. 13) definuje osobnost jako „komplexní a relativně stabilní systém, který funguje jako celek, skládá se ze vzájemně propojených somatických a psychických vlastností a projevuje se v reakcích na různé podněty a situace, resp. v interakci s nimi“.

Zahraniční kolektiv autorů Tod, Thatcher, Rahman (2010, s. 22) zabývající se sportovní psychologií popisuje osobnost jako „směsici vlastností (myšlení, citění a chování), díky nimž je každý člověk jedinečný“.

Buzek a kol. (2007) hovoří o psychologii osobnosti jako o oblasti, která se zabývá trvalejšími charakteristikami, jakými jsou např. schopnosti a osobnostní rysy hráče. Schopnosti lze chápat jako dědičně dané předpoklady, které je možné rozvíjet (rychlost, inteligence). Osobnostní rysy se obecně popisují jako určité tendence chovat se v odlišných situacích shodným nebo podobným způsobem a jsou také do značné míry podmíněny dědičně.

Pracovníci v oblasti sportu stále potřebují více porozumět projevům chování svých svěřenců. Trenéři by se tedy měli o osobnost hráče hlouběji zajímat od útlého věku, tak aby získané informace využili v první řadě při výběru talentů a následně ke zdokonalení se v komunikaci s jednotlivými hráči. Druhořadně mohou tyto znalosti využít také ke zjištění osobnostních vlastností a schopností, které jsou pro fotbal důležité a mohou se je tak pokusit u hráčů přednostně rozvinout.

Vaněk et al. (1984) předpokládá, že osobnost se ve sportovní činnosti neustále dotváří a současně svým vlivem modifikuje kariéru sportovce. Skutečné poznání osobnosti sportovce je podkladem pro trenérovo porozumění sportovci a pro jeho přiměřené vedení ve smyslu rozvoje výkonnosti. Zároveň upozorňuje na rozvoj sportovní výkonnosti, který je třeba chápat v souvislosti s rozvojem celé osobnosti, často se však deformace osobnosti sportovce chápe jako nezbytná daň vyplývající z úzké sportovní specializace. Nerespektování této skutečnosti v průběhu sportovní kariéry a omezení sportovní činnosti pouze na mechanické svalové zatížení může za určitých podmínek vést k nárůstu výkonnosti, ale pokud chceme u sportovců dosáhnout vynikající výkonnosti, musíme zdůraznit, že na výkonu se podílí celá integrovaná osobnost jedince a ne jen svalový aparát. Odstavec shrnuje již poměrně známá pravda, o které se v odborných kruzích často hovoří. „Trenéři mají tendenci trénovat sportovce pouze od krku směrem dolů a tak osobnost nepřipustně deformovat“.

Slepička, Hošek a Hátlová (2009) se mimo jiné ve spojitosti s osobností také zmiňují o pojmu tzv. „problémového sportovce“, kde odkazují na výzkum probíhající v USA, který vycházel vstříc požadavkům trenérů a jejich časté bezradnosti vůči obtížnému chování sportovců, zvláště ve vyhrocených situacích. Hlavní myšlenka toho projektu spočívala na předpokladu, že někteří sportovci mohou mít osobnostní vlastnosti, pro které se mohou dostávat do konfliktů se svým okolím. Toto neobvyklé jednání může souviset s jejich nadprůměrnou sportovní výkonností a to je důvod se touto problematikou vůbec zabývat. V praxi se můžeme setkat s několika kategoriemi problémových sportovců:

- a) Těžko trénovatelný sportovec (tvrdohlavost, vzpírá se trenérovi, kritizuje program, dostává se do sporů)
- b) Egocentrický sportovec (dominance, žárlivý, sklon k primadonství, těžko snáší prohru)
- c) Úzkostný a labilní sportovec se sklonem k nervozitě (kolísání výkonnosti)

Sport obecně vytváří konkurenční prostředí, které je typické svým zatížením. V tomto prostředí se mimo jiné mimořádně prosazují osobnosti sportovců, jejichž charakteristiky zcela nejsou v souladu s představou harmonicky rozvinutých osobností. U trenérů nebo obecně v systémech používajících normativní měřítko mají tyto typy sportovců obvykle potíže a někdy bývají z tréninkového procesu vyřazováni. Proto je na místě se o těchto typech osobností zmínit a dát jim šanci se ve sportovním (fotbalovém) prostředí prosadit, tak jako je tomu u ostatních sportovců. Individuální přístup u takového sportovního talentu bude mít na vývoj jeho sportovní kariéry bezpochyby taktéž pozitivní vliv.

2.6.2 TEMPERAMENT A PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY OSOBNOSTI

Obecnou definici temperamentu lze najít v širokém rozpětí odborné literatury. Podle Votíka (2001, s. 185) a Buzka (2007, s. 125) „je temperament obvykle chápán jako soubor stálejších vlastností, které určují, jakým způsobem člověk projevuje své prožívání a chování zejména v citové oblasti - emocionálně“. Dle tradičních teorií a typologií rozdělujeme dále osobnosti na extroverty a introverty. Osobnost extroverta bývá více zaměřená na vnější podněty, zatímco charakteristika introverta inklinuje spíše k uzavřenosti. S tím souvisejí pojmy stabilita a labilita a již tradičně užívaná typologie dělíci člověka na čtyři základní osobnostní typy původně nazývané podle tělesných šťáv.

Pro přehled uvádím typologie temperamentu podle L. Sabola (Pavliš a kol., 1995 cit. podle Buzek a kol., 2007, s. 125):

Typ	Stabilita emocí	Nástup emocí	Odeznívání emocí	Extraverze x Introverze
Sangvinik	Stabilní	Pomalý	Rychlé	Extrovert
Flegmatik	Stabilní	Pomalý	Pomalé	Introvert
Cholerik	Labilní	Rychlý	Rychlé	Extrovert
Melancholik	Labilní	Rychlý	Pomalé	Introvert

Tabulka 1 – Typologie temperamentu podle L. Sabola

S temperamentem jsou často dávány do souvislosti i emoce, které můžeme často pozorovat při vypjatých fotbalových zápasech např. z mimiky a gest hráčů. Je důležité si uvědomit, že emoce významně ovlivňují regulaci aktuálních psychických stavů (předstartovní, startovní a poststartovní stavy) a jsou velmi úzce spjaty s motivací. Pro ideální sportovní výkon je žádoucí stav optimální motivace, kdy je hráčova psychika na tzv. optimální aktivační úrovni (Votík, 2001).

Aby kterýkoli člověk mohl dosahovat určitých cílů, potřebuje k tomu alespoň minimum motivace. U hráčů výkonnostního fotbalu tomu není jinak. Motivace je významnou součástí osobnosti každého člověka a hraje ve sportu, fotbalu zvláště, podstatnou roli.

Buzek (2007, s. 126) definuje motivaci jako „hypotetickou sílu, která vzbuzuje činnost zaměřenou na dosažení určitého cíle. Vysvětluje směr a zaměření našeho snažení, ve smyslu motivu, pohnutky, chtění, prožitku, vedoucí k činu-akci“.

Votík (2001) dále rozděluje motivaci na vnější a vnitřní. Právě onu vnitřní (vycházející zevnitř) určuje jako motivaci základní, neboť každý člověk chce realizovat své potřeby a vlohy. S tím souvisí vnitřní „nastavení“ člověka – pokud je sportovec o něčem vnitřně přesvědčen, pak koná a vyvíjí maximální snahu pro realizaci svých vnitřních předpokladů a záměrů.

Naopak motivaci z vnější strany fotbalistovi někdo určuje (nabízí odměnu, hrozí trestem) např. rodiče, trenér, pedagog nebo manažer klubu. I tento druh motivace může fungovat, zdaleka ne však dlouhodobě nebo se srovnatelnými výsledky, jako je tomu u motivace vnitřní.

Ve sportovních (fotbalových) klubech se často setkáváme s hráči a sportovci, kteří disponují velkou mírou talentu, avšak jejich slabá vůle jim v určitém stupni fotbalového vývoje nedovoluje nárůst výkonnosti vůči svým vrstevníkům, tak jak u nich bylo z řad odborníků na začátku jejich sportovního vývoje a jednotlivého zaměření předpokládáno. Stejně to funguje samozřejmě i naopak, kdy méně talentovaný jedinec drží krok s těmi nejlepšími, přestože např. při výběru talentů do skupiny s nejvyšší výkonností zařazen nebyl.

„Vůli můžeme chápat jako řadu vnitřních regulačních prostředků, s jejichž pomocí udržujeme motivaci v žádoucím směru a potlačujeme rušivé motivy v souladu s cíli. Je to schopnost převedení záměru v akci. Vůle má v individuálním herním výkonu fotbalisty značný význam, vyvíjí se v průběhu vývoje od dětství do dospělosti“. Volní úsilí by mělo být patřičně oceněno, zároveň je však nutné si uvědomit, že přemíra snahy přechází do tzv. „paradoxu vůle“, kde už je vůle kontraproduktivní a sportovcův výkon v tomto stádiu prudce klesá. V tomto případě je žádoucí realizovanou sportovní činnost přerušit, odlehčit, uvolnit atmosféru a přistoupit k řešení situací odlišným způsobem (Votík, 2001, s. 187).

Dalším faktorem, který může ovlivňovat osobnost hráče je jeho získaný postoj (trvalý názor) na určitou situaci, jiného člověka, událost nebo věc. Postoje můžeme získat poměrně rychle, a to především na základě osobních zkušeností nebo od autorit v blízkém okolí (rodina, vrstevníci, trenér, média). Pokud si již určitý postoj vytvoříme, není jednoduché ho změnit, i když se např. neustále objevují nové zkušenosti. Dle mého názoru je žádoucí, aby každý dospělý a svéprávný sportovec formoval své postoje s ohledem na vlastní hodnotovou orientaci případně vlastní názor a zkušenosti. V dospělosti se již předpokládá schopnost rozhodovat se sám, případně starat se sám o sebe. U dětí a mladistvých je situace zpravidla odlišná. V tomto věkovém období má většina nezletilých

své postoje neucelené a přebírají je proto od svých rodičů, pedagogů, vedoucích apod., což lze pokládat za pochopitelné. Problematice sportovních aktivit v kontextu životního stylu současné mládeže se věnuji na konci teoretické části bakalářské práce.

Již zmíněný termín hodnotové orientace chápe Votík (2001) jako systém hodnot, který se u člověka během vývoje vytváří a v určitých věkových obdobích se razantně mění. Za dvě hlavní krizová období je často označována puberta a na ní navazující období dospívání, kde můžeme obvykle pozorovat řadu změn v osobnosti hráče.

Hodnotová orientace je čistě věcí každého z nás. Někdo považuje za nejdůležitější sportovní nebo profesní kariéru, jiný rodinu atd. Není tedy žádoucí jakkoli zasahovat sportovcům do jejich priorit a cílů jak ve sportovním tak osobním životě.

Závěrem kapitoly uvádím dle mého názoru jednu z nejdůležitějších vlastností osobnosti sportovce – charakter. Tato vlastnost je na rozdíl od temperamentu, který je vrozený, zcela ovlivnitelná jedincem. Votík (2001) hovoří o označení „morálně-etické“ kvality osobnosti (za charakterní osobnost lze považovat člověka s vysokou morálkou a vyspělým etickým chováním). V psychologii bývá charakter také popisován jako souhrn všech stálějších vlastností (tzv. rysů) osobnosti, mnohé spolu úzce souvisí a překrývají se.

Janák (1989, cit. podle Buzek a kol., 2007, s. 124) „uvádí pro fotbal nejvíce důležité následující vlastnosti a rysy osobnosti:

- **Odpovědnost, svědomitost** (odpovědný přístup, spolehlivost, sebekontrola, vůle)
- **Vytrvalá vůle** (houževnatost, vytrvalost)
- **Sebevědomí a schopnost prosadit se** (sebedůvěra souvisí se schopností prosadit se)
- **Potřeba výkonu** (motivace vyniknout, zdravá soutěživost, následování cíle)
- **Agresivita** (zdravá agresivita prosadit se, souvisí s dominancí)
- **Iniciativnost** (samovolně aktivní bez podnětu)“.

2.7 SPORT A SOUČASNÝ ŽIVOTNÍ STYL DĚTÍ A MLÁDEŽE

Na pohybovou aktivitu je v dnešní době mnoha odborníky kladen důraz již od útlého věku dítěte, zejména díky zdravotním benefitům, které sport bezesporu přináší. Současná mladá generace má však k pohybové aktivitě obecně spíše negativní postoj. Z řad lékařů, výživových poradců, pedagogů a sportovních odborníků zabývajících se touto problematikou slyšíme často slova o pohybové nedostatečnosti (hypokinezi), která převládá v současném životním stylu mladé generace.

Sekot (2006) rozumí důvodům, proč rodiny, školy, nejbližší okolí jedince, národní a mezinárodní korporace, chtějí být informovány o tom, proč kdy a jak se děti a mládež věnují sportu.

Negativní obrázek současnosti dokládá i častější zánik sportovních klubů v malých obcích a městech, které se potýkají nejen s nedostatkem dětí celkově, ale především také s nedostatkem dětí zajímavých se o sport nebo o jakoukoli pohybovou aktivitu vůbec. Přeplněná dětská hřiště přenechala svou pozornost elektronickým vymoženostem, jakými jsou počítače, mobilní telefony, tablety a ostatní technické pokroky 21. století. Dříve většina dětí alespoň rekreačně provozovala nějaký druh sportu, to dnes ovšem již několik let říci nemůžeme.

Perič (2006) udává dva pohledy na sport. Nás v této kapitole zajímá ten, který chápe sport jako náplň volného času, při níž se děti realizují, rozvíjí svoji zdatnost, provádí činnost, která je baví a většinou i uspokojuje a samozřejmě vytváří a podporuje návyky zdravého způsobu života, zároveň podotýká, že toto by měly být hlavní motivy sportování pro absolutní většinu dětí. Z dlouhodobého hlediska všechny sportovní aktivity přispívají k fyzickému i mentálnímu rozvoji dítěte. Pomáhají učit se pravidlům a respektovat je, podporují rozvoj schopnosti soustředění, učí zodpovědnosti a budují sebedůvěru.

Podle Sekota (2006, s. 99) „je mládeži věnována velká pozornost také proto, že je v mnoha ohledech považována za rizikovou populační skupinu, přičemž zdroje ohrožení nejsou pouze biologické a lékařské, ale leží v oblasti chování, jednání a sociálních vztahů. Světová zdravotnická organizace tak hovoří o morbiditě (alkoholismus, drogy, pohlavní choroby, trestná činnost), která je zakotvena v životním stylu prostoupeném nudou“.

Dovalil a kol. (2002, s. 213–214) se zmiňují o zvláštnosti významu sportu především v dětském věku, ale zároveň také o jeho negativech, o kterých již byla řeč v předcházejících kapitolách. Podle nich má „na jednu stranu pohybová aktivita příznivý vliv na vývoj jedince, a to nejen fyzický, ale i mentální, dále na jeho zodpovědnost, sebedůvěru atd., na druhou stranu v současném sportu existuje i řadu problémů. Ty jsou způsobeny především některými novými rysy sportu ve vazbě na jeho finanční, komerční a politické důsledky“.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

3.1 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO SOUBORU

Výzkumný soubor představují hráči výkonnostního fotbalu z plzeňského regionu ve věku od 18 do 34 let, kteří aktivně působí nebo působili v kategorii mužů počínaje výkonnostní úrovní 1. B třídy až po III. ligu nebo v nižších zahraničních soutěžích v SRN.

Anketa byla předložena postupně těmto klubům: třetiligové dvojici – TJ Jiskra Domažlice a FK Tachov, trojici hrající divizi – SK Klatovy 1898, SK Senco Doubavka, FC Rokycany dále týmu TJ Sušice, který momentálně působí v plzeňském krajském přeboru a také několika hráčům hrající nižší soutěže v ČR a SRN.

3.2 METODY SBĚRU DAT

Jako výzkumná metoda pro získání dat pro stanovení charakteristik vývoje hráčské kariéry byla použita metoda dotazníku-ankety. Předkládaný dokument obsahuje 33 otázek, z toho 29 otázek je formulováno jako otázky uzavřené. Tyto otázky mají vždy několik variant odpovědi s 2, 3, 4, 5 nebo 6 možnostmi. Závěr čtyřstránkového dotazníku tvoří 4 otevřené otázky, kde probandí uvádějí odpovědi dle vlastních názorů.

V dotazníku respondenti uvádějí informace o jejich dosavadní fotbalové kariéře, které se týkají fotbalového, rodinného a školního prostředí.

Abych se ve velkém množství získaných dat lépe orientoval, zanesl jsem odpovědi z dotazníku-ankety do tabulek v programu MS Excel, ze kterého jsem následně zpracoval a vyhodnotil výsledky.

3.3 METODY ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT

Ke zpracování dat byla použita metoda deskriptivní statistiky, výsledky byly vyhodnoceny a následně interpretovány. Data, která jsem pomocí dotazníku-ankety získal, byla zpracována do grafů. Uzavřené otázky jsou vyhodnoceny podle procentuální četnosti jednotlivých odpovědí. Z otevřených otázek (4) je kvůli početnému množství odpovědí do výsledků zahrnuto vždy pouze 5 reakcí s nejvyšší četností.

4 VÝSLEDKY

V této kapitole jsou prezentovány výsledky zpracované deskriptivní statistikou. Struktura kapitoly odpovídá 33 pokládaným otázkám z dotazníku-ankety. Dotazník byl předložen celkem 100 respondentům, návratnost činila 75 %.

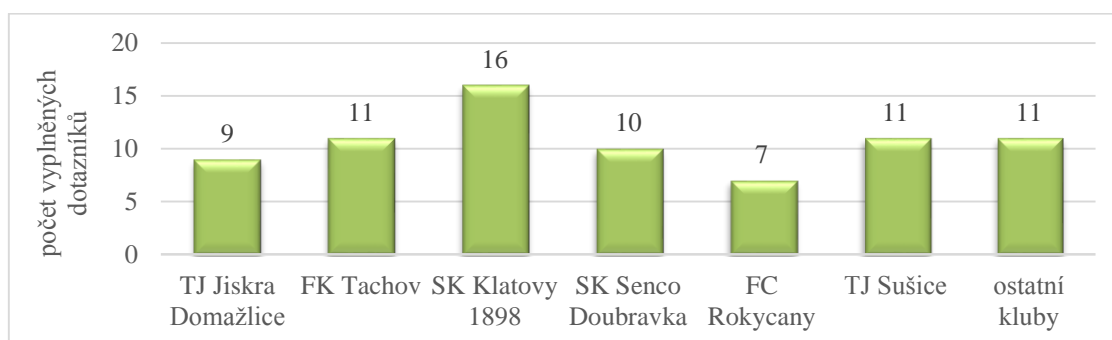
Otázka č. 1 – Uveďte Váš věk:...

Průměrný věk dotazované skupiny respondentů dosahuje 22,7 roků. Z tohoto údaje lze usuzovat, že dotazovaný soubor tvoří věkově mladé fotbalové týmy s výkonnostní perspektivou do budoucna.

Otázka č. 2 – Uveďte současný fotbalový klub - název a úroveň

Počet vyplněných dotazníků (n = 75) dle jednotlivých klubů:

- TJ Jiskra Domažlice (ČFL – III. liga) – 9
- FK Tachov (ČFL – III. liga) – 11
- SK Klatovy 1898 (Divize A) – 16
- SK Senco Doubravka (Divize A) – 10
- FC Rokycany (Divize A) – 7
- TJ Sušice (Plzeňský krajský přebor) – 11
- ostatní kluby (včetně SRN) - 11

Graf 1 Početní vyjádření vyplněných dotazníků dle jednotlivých klubů

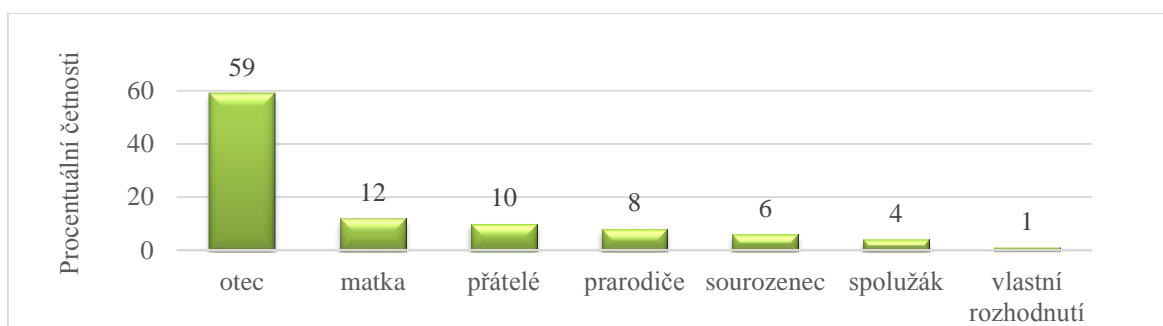
Otázka č. 3 – Fotbalovou organizovanou přípravu pod vedením trenéra jste zahájil ve věku:...

Průměrný věk zahájení organizované fotbalové přípravy respondentů se ustálil na 6,7 roků. Můžeme tedy říci, že se tento výsledek téměř shoduje s obecně doporučovaným rozmezím fotbalového začátku ve věku 4–6 let.

Otázka č. 4. – Kdo vás přivedl k fotbalu?

Respondenty k fotbalu nejčastěji přivedl:

- a) otec (59 %)
- b) matka (12 %)
- c) přátelé (10 %)
- d) prarodiče (8 %)
- e) sourozenec (6 %)
- f) spolužák (4 %)
- g) vlastní rozhodnutí (1 %)

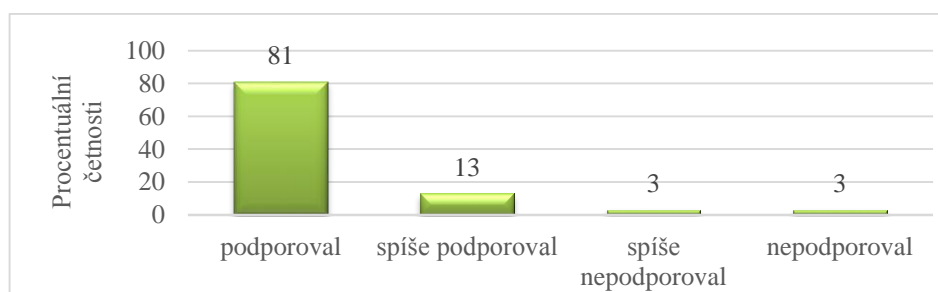

Graf 2 Procentuální vyjádření impulsů k organizované fotbalové přípravě

U otázky č. 4 můžeme pozorovat evidentní dominanci otce, kdy v 59 % případů přivedl k fotbalu respondenty právě on. Zajímavé je zastoupení vrstevníků (přátel) hráče (10 %), kteří zauímají pouze o 2 % nižší četnost než matka (12 %).

Otázka č. 5 – Otec Vás ve hraní fotbalu:

- a) podporoval (81 %)
- b) spíše podporoval (13 %)
- c) spíše nepodporoval (3 %)
- d) nepodporoval (3 %)

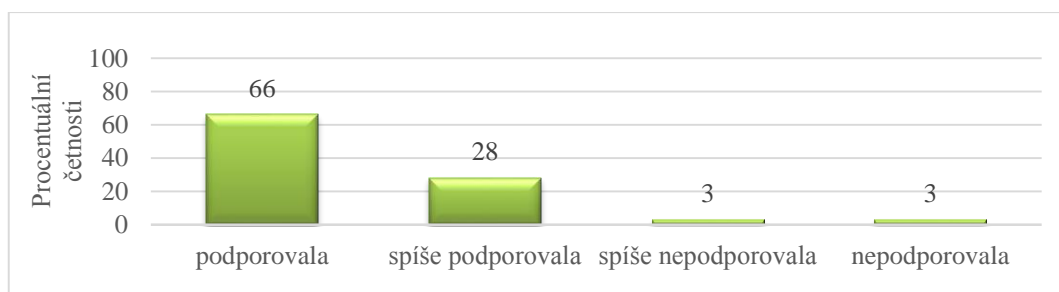

Graf 3 Procentuální vyjádření podpory respondentů otcem ve hraní fotbalu

V této otázce se potvrzuje důležitost podpory otce ve fotbalové kariéře respondentů. Je patrné, že bez podpory otce hrálo fotbal pouze 6 % respondentů.

Otázka č. 6 – Matka Vás ve hraní fotbalu:

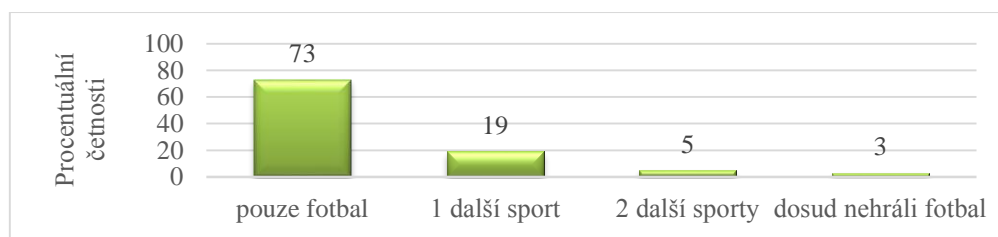
- a) podporovala (66 %)
- b) spíše podporovala (28 %)
- c) spíše nepodporovala (3 %)
- d) nepodporovala (3 %)

Graf 4 Procentuální vyjádření podpory respondentů matkou ve hraní fotbalu

Podpora matek se již ukazuje jako méně dominantní v porovnání s otci. Přesto však u této otázky činila 66 % odpověď s variantou „podporovala“. Podpora matek vůči otcům je o 15 % nižší, což můžeme sledovat v odpovědi „spíše podporovala“, kam se tato procenta přesunula z možnosti „podporovala“.

Otázka č. 7 – V žákovských kategoriích do 10 let jste hrál organizovaně:

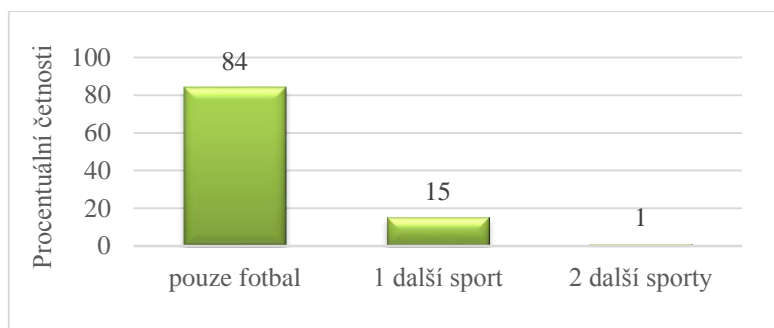
- a) pouze fotbal (73 %)
- b) fotbal a 1 další sport (19 %)
- c) fotbal a 2 další sporty (5 %)
- d) dosud nehráli fotbal (3 %)

Graf 5 Procentuální vyjádření provozování organizovaného sportu u respondentů do 10 let

Tato otázka ukazuje, že 73 % respondentů se do věku 10 let organizovaně věnovalo pouze fotbalu. 19 % se společně s fotbalem věnovalo 1 dalšímu sportu. 5 % dotázaných provozovalo fotbal a 2 další sporty. Mezi nejčastěji uváděné sporty (podle počtu odpovědí) patřily: stolní tenis (4 z 18 odpovědí), hokej, plavání (3 z 18), florbal, házená, atletika (2 z 18). Soubor zahrnuje i 3 % hráčů, kteří do věku 10 let fotbal nehráli.

Otázka č. 8 – V žákovských kategoriích od 11 do 15 let jste hrál organizovaně:

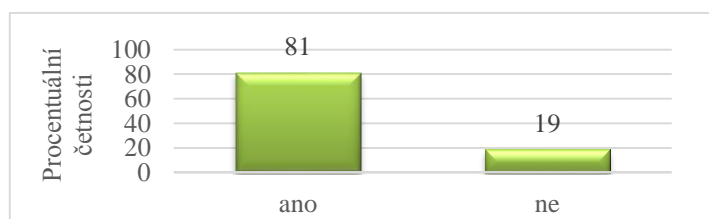
- a) pouze fotbal (84 %)
- b) fotbal a 1 další sport (15 %)
- c) fotbal a 2 další sporty (1 %)

Graf 6 Procentuální vyjádření provozování organizovaného sportu u respondentů od 11 do 15 let

V kategorii od 11 do 15 let se 84 % dotazovaných věnovalo pouze fotbalu. Jedná se tedy o nárůst 11 % oproti kategorii do 10 let. 15 % respondentů organizovaně hrálo nebo provozovalo k fotbalu 1 další sport, což je o 4 % méně než u předchozí otázky. Hraní fotbalu společně se 2 dalšími sporty, je v této kategorii zastoupeno pouze 1 %. Mezi nejčastěji uváděné sporty (podle počtu odpovědí) patřily: stolní tenis (4 ze 12 odpovědí) a házená (2 ze 12).

Otázka č. 9 – Máte nebo měl jste sportovní vzor?

- a) ano (81 %)
- b) ne (19 %)

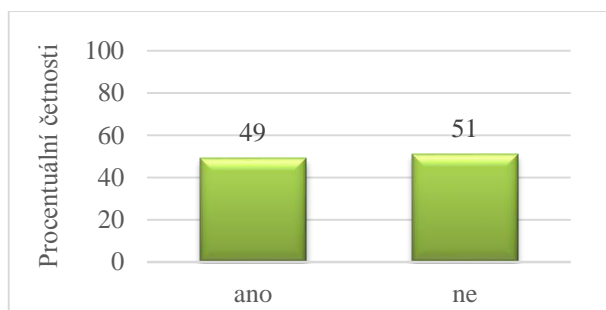
Graf 7 Procentuální vyjádření přítomnosti/absence sportovního vzoru u respondentů

Pouze 19 % respondentů nemá nebo nemělo sportovní vzor. Podle odpovědí má nebo mělo sportovní vzor 81 % respondentů. Nejčastěji jmenovanými sportovními vzory byly (dle počtu odpovědí z celkových 75):

- a) z fotbalového prostředí: Pavel Nedvěd (7), spoluhráč (5), Petr Čech, Cristiano Ronaldo, David Beckham, Zinédine Zidane (všichni po 4)
- b) z mimofotbalového prostředí: Jaromír Jágr (3), Roger Federer (2)

Otázka č. 10 – Absolvoval jste základní školu se sportovním zaměřením? (sportovní třídy)

- a) ano (49 %)
- b) ne (51 %)

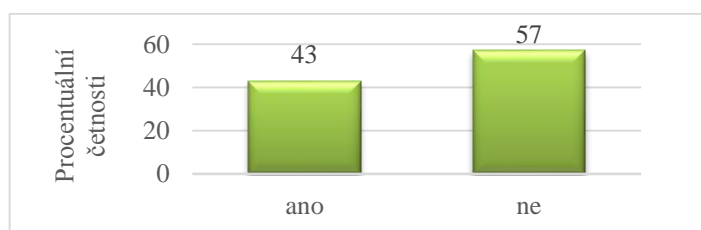

Graf 8 Procentuální vyjádření o absolvování/neabsolvování ZŠ se sportovním zaměřením

Data z této otázky ukazují na vyrovnanost odpovědí. Z výsledků nelze určit, zdali u respondentů, kteří absolvovali sportovní ZŠ, došlo k ovlivnění vývoje jejich fotbalové kariéry více než u probandů se ZŠ bez sportovního zaměření.

Otázka č. 11 – Absolvoval jste střední školu se sportovním zaměřením nebo střední školu, která spolupracuje s fotbalovým klubem? (Např. Sportovní gymnázium, Sportovní a podnikatelská škola, Střední průmyslová škola dopravní atd.)

- a) ano (43 %)
- b) ne (57 %)

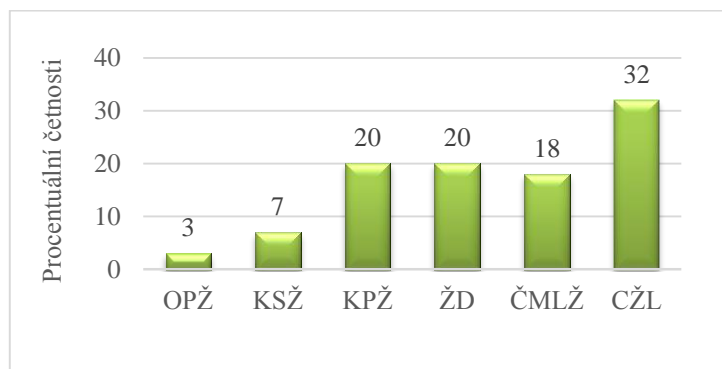

Graf 9 Procentuální vyjádření o absolvování/neabsolvování SŠ se sportovním zaměřením

Zde můžeme porovnat data s otázkou č. 10, pozorujeme mírnou převahu u respondentů, kteří neabsolvovali střední školu se sportovním zaměřením. Můžeme tedy hovořit o 6 % poklesu sportovního zaměření v rámci školního vzdělávání respondentů mezi ZŠ a SŠ.

Otázka č. 12 – Nejvyšší dosažená úroveň respondentů v žákovské kategorii:

- a) Okresní přebor žáků (3 %)
- b) Krajská soutěž žáků (7 %)
- c) Krajský přebor žáků (20 %)
- d) žákovská Divize (20 %)
- e) Česká a Moravskoslezská liga žáků (18 %)
- f) Celostátní žákovská liga (32 %)

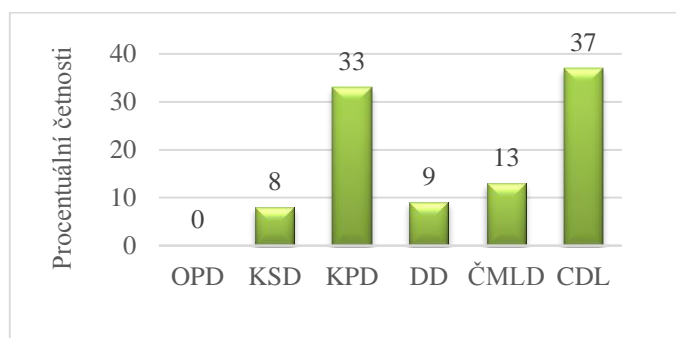

Graf 10 Procentuální vyjádření nejvyšší dosažené úrovně respondentů v žákovské kategorii

Graf č. 10 ukazuje, že na nejvyšší fotbalovou úroveň v žákovské kategorii dosáhlo 32 % respondentů. O stupeň níže, tedy ČMLŽ hrálo 18 % a žákovskou Divizi 20 %. Na krajské úrovni hrálo 20 % respondentů Krajský přebor žáků a 7 % Krajskou soutěž žáků. Okresní žákovskou úroveň tvoří pouze 3 % dotázaných.

Otázka č. 13 – Nejvyšší dosažená úroveň respondentů v dorostenecké kategorii:

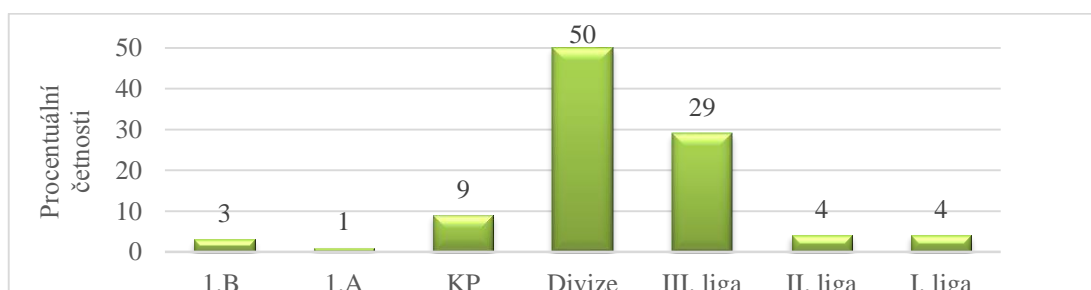
- a) Okresní přebor dorostu – (0 %)
- b) Krajská soutěž dorostu (8 %)
- c) Krajský přebor dorostu (33 %)
- d) dorostenecká Divize (9 %)
- e) Česká a Moravskoslezská liga dorostu (13 %)
- f) Celostátní dorostenecká liga (37 %)

Graf 11 Procentuální vyjádření nejvyšší dosažené úrovně respondentů v dorostenecké kategorii

Graf č. 11 ukazuje, že na nejvyšší fotbalovou úroveň v dorostenecké kategorii dosáhlo 37 % respondentů. O stupeň níže, tedy ČMLD hrálo 13 % a dorosteneckou Divizi 9 %. Na krajské úrovni hrálo 33 % probandů Krajský přebor dorostu a 8 % Krajskou soutěž žáků. Okresní dorostenecká úroveň zde není zastoupena.

Otázka č. 14 – Nejvyšší dosažená úroveň v mužské kategorii:

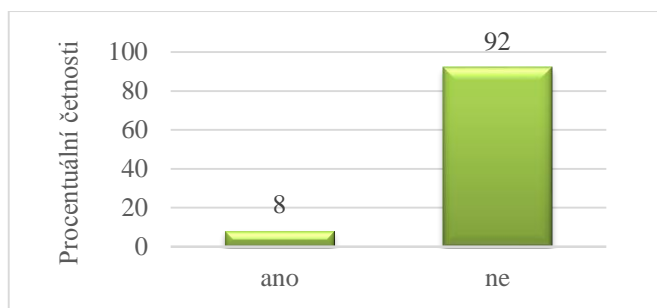
- a) 1. B třída (3 %)
- b) 1. A třída (1 %)
- c) Krajský přebor (9 %)
- d) Divize (50 %)
- e) III. liga (29 %)
- f) II. liga (4 %)
- g) I. liga (4 %)

Graf 12 Procentuální vyjádření nejvyšší dosažené úrovně respondentů v mužské kategorii

Výsledky otázky č. 14 ukazují na nejvyšší zastoupení na úrovni divize (50 %) a III. ligy (29 %). 8 % tvoří zastoupení profesionálních soutěží I. a II. ligy. 13 % respondentů dosáhlo v mužské kategorii pouze na krajskou úroveň.

Otázka č. 15 – Působil jste nebo momentálně působil v zahraničních fotbalových soutěžích?

- a) ano (8 %)
- b) ne (92 %)

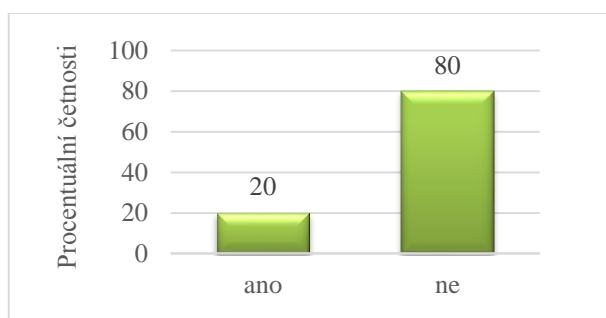

Graf 13 Procentuální vyjádření o působení/nepůsobení respondentů v zahraničních fotbalových soutěžích

V grafu č. 13 můžeme pozorovat, že pouze 8 % respondentů momentálně působí nebo působilo v zahraničních fotbalových soutěžích. Většina, tedy 92 % probandů v zahraničních fotbalových soutěžích momentálně nepůsobí nebo nepůsobilo. Vzhledem k přijatelné vzdálenosti mezi plzeňským regionem a finančně solventními kluby ze SRN, lze konstatovat, že odpověď „ano“ s pouhými 8 % je překvapivá.

Otázka č. 16 – Byl jste v průběhu fotbalové kariéry nominován do některého z mládežnických reprezentačních výběrů České republiky?

- a) ano (20 %)
- b) ne (80 %)

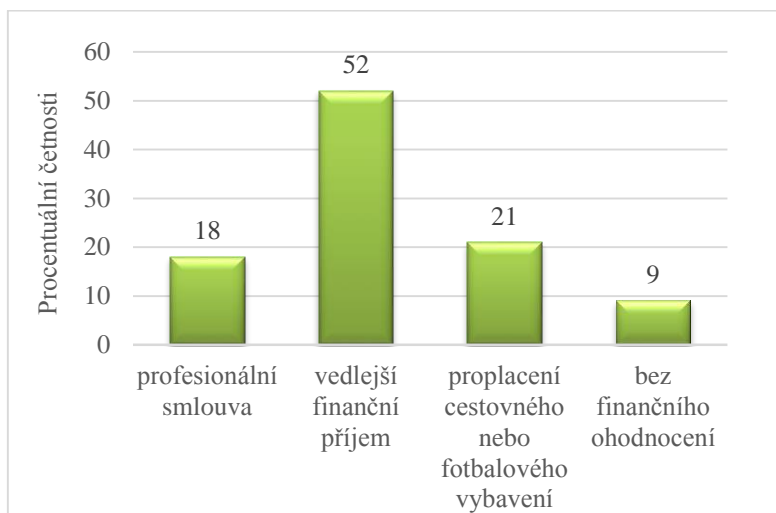

Graf 14 Procentuální vyjádření přítomnosti/absence respondentů v nominaci do mládežnických reprezentačních výběrů ČR

Do některého z mládežnických reprezentačních výběrů České republiky bylo nominováno 20 % respondentů. Většina, tedy 80 % dotazovaných do některého z mládežnických reprezentačních výběrů ČR nominováno nebylo.

Otázka č. 17 – Byl jste někdy za svou dosavadní fotbalovou kariéru finančně ohodnocen?

- a) mám nebo jsem měl profesionální smlouvu (18 %)
- b) mám nebo jsem měl fotbal jako vedlejší finanční příjem (52 %)
- c) jedná nebo se jednalo pouze o proplacení cestovného nebo fotbalového vybavení apod. (21 %)
- d) nikdy jsem nebyl nebo nejsem finančně ohodnocen (9 %)

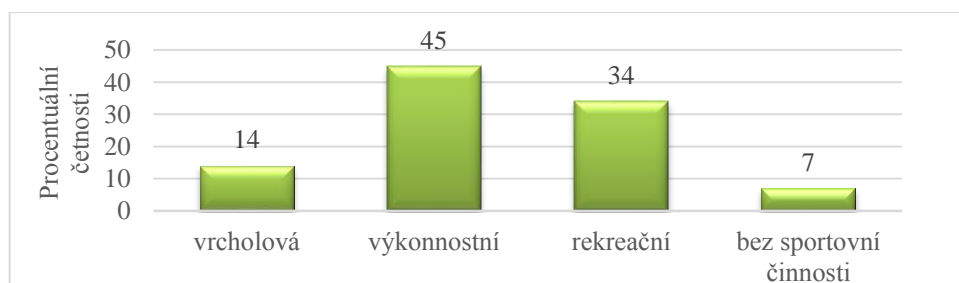

Graf 15 Procentuální vyjádření finančního ohodnocení respondentů za jejich dosavadní fotbalovou kariéru

Výsledky otázky č. 15 nám ukazují, že 18 % respondentů má nebo mělo profesionální smlouvu. 52 % probandů má nebo mělo fotbal jako vedlejší finanční příjem. Ve 21 % bylo respondentům proplaceno cestovné nebo fotbalové vybavení, pouze 9 % dotázaných nebylo dosud za svoji fotbalovou kariéru ohodnoceno.

Otázka č. 18 – Otec sportoval na úrovni:

- a) vrcholové (14 %)
- b) výkonnostní (45 %)
- c) rekreační (34 %)
- d) nesportoval (7 %)

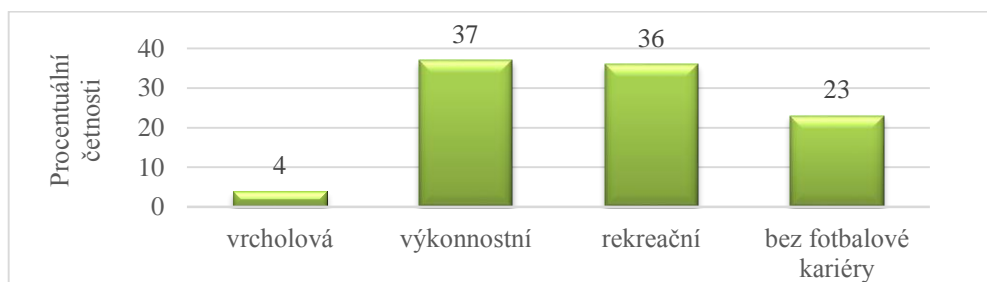

Graf 16 Procentuální vyjádření zapojení otců do různých výkonnostních úrovní sportovních pohybových aktivit

Otázka č. 18 představuje sportovní úroveň otce. U 14 % dotázaných byl otec profesionální sportovec. 45 % otců sportovalo na výkonnostní úrovni. 34 % otců se sportu věnovalo pouze na rekreační úrovni a 7 % otců nevykazovalo sportovní činnost.

Otázka č. 19 – Otec hrál fotbal na úrovni:

- a) vrcholové (4 %)
- b) výkonnostní (37 %)
- c) rekreační (36 %)
- d) nehrál fotbal (23 %)

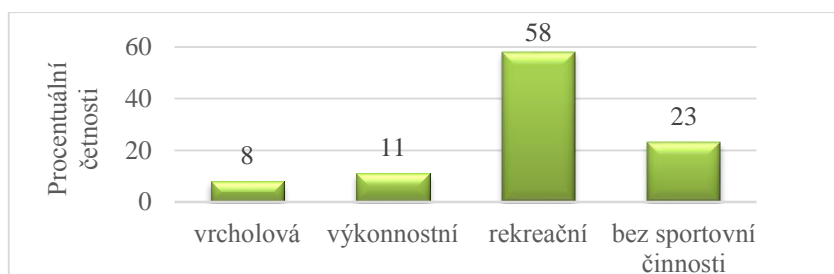

Graf 17 Procentuální vyjádření zapojení otců v roli fotbalistů do soutěží na různých výkonnostních úrovních

Výsledky otázky č. 19 představují fotbalovou úroveň otce respondentů. Fotbalu se vrcholově věnovala 4 % otců. Výkonnostní úroveň představuje 37 % otců. Rekreační fotbalová úroveň byla zaznamenána u 36 % otců. 23 % otců dotázaných fotbal nikdy nehrálo. Můžeme říci, že výsledky z této otázky jsou překvapující zejména z hlediska vysokého podílu rekreačního fotbalu a absence otcovy fotbalové kariéry u dotázaných celkem.

Otázka č. 20 – Matka sportovala na úrovni:

- a) vrcholové (8 %)
- b) výkonnostní (11 %)
- c) rekreační (58 %)
- d) nesportovala (23 %)

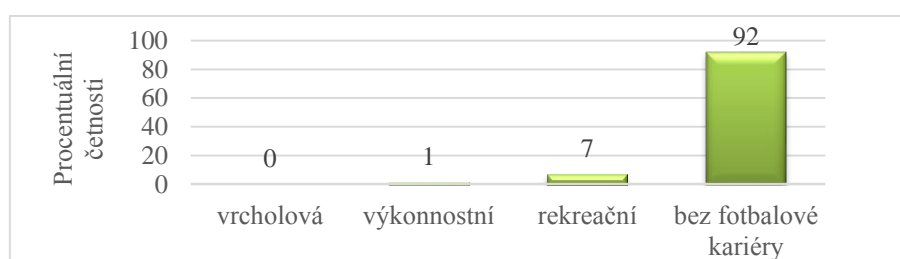

Graf 18 Procentuální vyjádření zapojení matek do sportovních pohybových aktivit na různých výkonnostních úrovních

Výsledky otázky č. 20 týkající se sportovní úrovně matky nejsou překvapující. Ukazuje se, že nejvyšší zastoupení u matek tvoří rekreační sport (58 %). Celých 23 % matek respondentů je dokonce bez jakékoliv sportovní činnosti. Pouze 8 % matek dotázaných dosáhlo na vrcholovou úroveň a 11 % na úroveň výkonnostního sportu.

Otázka č. 21 – Matka hrála fotbal na úrovni:

- a) vrcholové (0 %)
- b) výkonnostní (1 %)
- c) rekreační (7 %)
- d) nehrála fotbal (92 %)

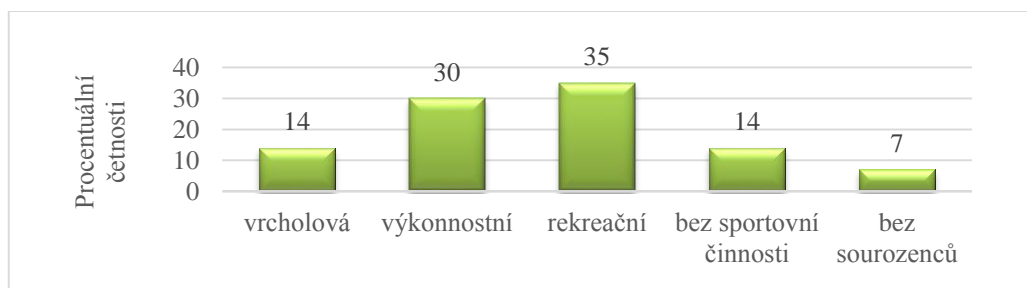

Graf 19 Procentuální vyjádření zapojení matek jako hráček fotbalu do soutěží na různých výkonnostních úrovních

Otázka č. 21 byla do dotazníku zařazena pouze pro úplnost a koncepci. Fotbal žen v ČR stále není mnoho rozšířen, z tohoto důvodu není tedy překvapující, že 92 % matek respondentů fotbal dosud nehrálo. 7 % matek se věnovalo fotbalu pouze rekreačně a 1 % matek dosáhlo na výkonnostní úroveň. Vrcholová fotbalová úroveň zůstala u této otázky bez zastoupení.

Otázka č. 22 – Některý ze sourozenců sportuje nebo sportoval na úrovni:

- a) vrcholové (14 %) d) nesportoval (14 %)
 b) výkonnostní (30 %) e) bez sourozenců (7 %)
 c) rekreační (35 %)

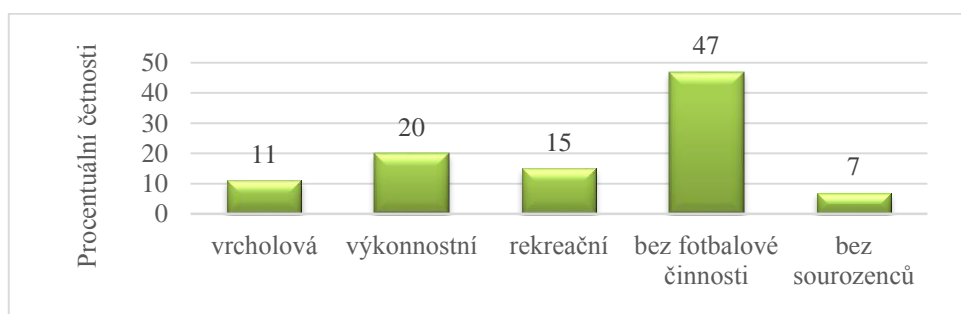

Graf 20 Procentuální vyjádření zapojení sourozenců do různých výkonnostních úrovní sportovních pohybových aktivit

Sportovní úroveň některého ze sourozenců respondentů ukazuje na nejvyšší četnost v oblasti rekreačního (35 %) a výkonnostního (30 %) sportu. Vrcholového sportovce jako sourozence má nebo mělo 14 % respondentů. Dalších 14 % tvoří sourozenci dotázaných, kteří sportovní činnost neprovozovali nebo neprovozují, zbývajících 7 % hráčů nemá sourozence.

Otázka č. 23 – Některý ze sourozenců hraje nebo hrál fotbal na úrovni:

- a) vrcholové (11 %) d) nehrál fotbal (47 %)
 b) výkonnostní (20 %) e) bez sourozenců (7 %)
 c) rekreační (15 %)

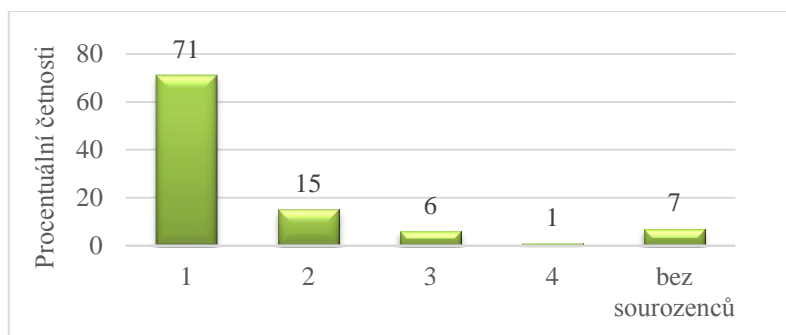

Graf 21 Procentuální vyjádření zapojení sourozenců v roli fotbalistů do soutěží na různých výkonnostních úrovních

Fotbalová činnost sourozenců je o 33 % nižší než ta sportovní. 11 % dotázaných má za sourozence vrcholového fotbalistu. 20 % sourozenců respondentů tvoří výkonnostní hráči fotbalu. 15 % sourozenců hrálo fotbal pouze rekreačně. Nejvyšší zastoupení (47 %) tvoří sourozenci, kteří dosud nehráli fotbal. Podobně jako u předchozí otázky platí, že 7 % dotázaných je bez sourozenců.

Otázka č. 24 – Uveďte počet sourozenců:

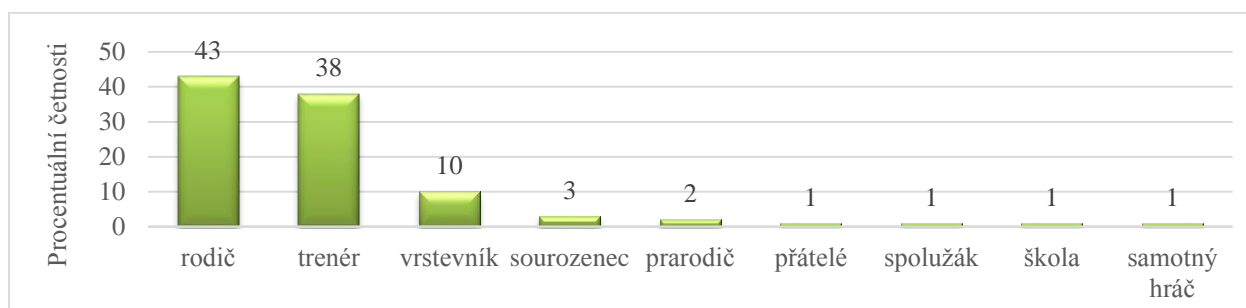
- a) 1 sourozenec (71 %) d) 4 sourozenci (1 %)
 b) 2 sourozenci (15 %) e) bez sourozenců (7 %)
 c) 3 sourozenci (6 %)

Graf 22 Procentuální vyjádření distribuce počtu sourozenců

Otázku č. 24 lze přirovnat k obecně získaným informacím ČSÚ, ze kterých je patrné, že většina rodin v ČR má 2 děti (ČSÚ, *Statistika&My* č.1/2015). V případě námi zkoumaného souboru je to přesně 71 % respondentů, kteří mají 1 sourozence. 15 % tvoří respondenti se dvěma sourozenci. Probandi se 3 sourozenci tvoří 6 %. 4 sourozence má pouze 1 % dotázaných. Do celkového výčtu otázky se opět zahrnuje 7 % probandů, kteří žádného sourozence nemají.

Otázka č. 25 – Kdo hrál ve vývoji Vaší fotbalové kariéry nejdůležitější roli? (lze zakroužkovat více možností)

- a) rodič (43 %) f) přátelé (1 %)
 b) trenér (38 %) g) spolužák (1 %)
 c) vrstevník (10 %) h) škola (1 %)
 d) sourozenec (3 %) i) hráč samotný (1 %)
 e) prarodič (2 %)

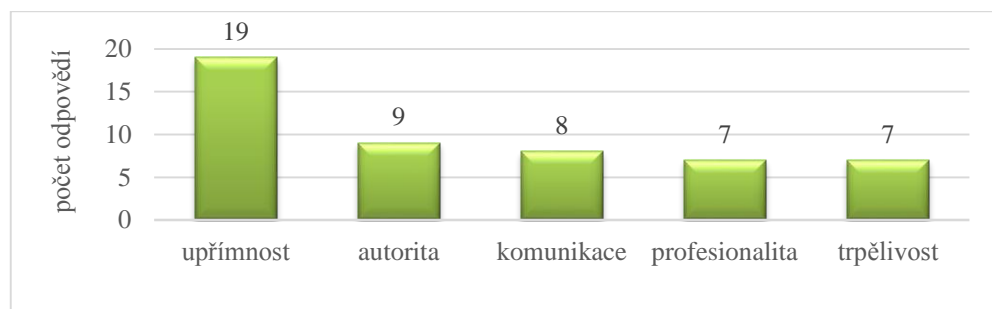
Graf 23 Procentuální vyjádření osob, které hrály nejdůležitější roli ve fotbalové kariéře respondentů

Tato otázka ukazuje, že nejdůležitější roli ve vývoji fotbalové kariéry přisuzují respondenti jednomu z rodičů (ve 43 %) a následně trenérovi (ve 38 %). Na třetím místě jsou vrstevníci zaujímající 10 %. Zbývajících 9 % se rozděluje mezi sourozence, prarodiče, přátele, spolužáky, školu a samotného hráče.

Otázka č. 26 – Jaké vlastnosti jste u svých trenérů nejvíce oceňoval nebo oceňujete?

Celkový počet odpovědí u této otázky – 130. Odpovědi s nejvyšší četností:

- upřímnost, upřímné jednání (19)
- autorita (9)
- komunikace (8)
- profesionalita (7)
- trpělivost (7)

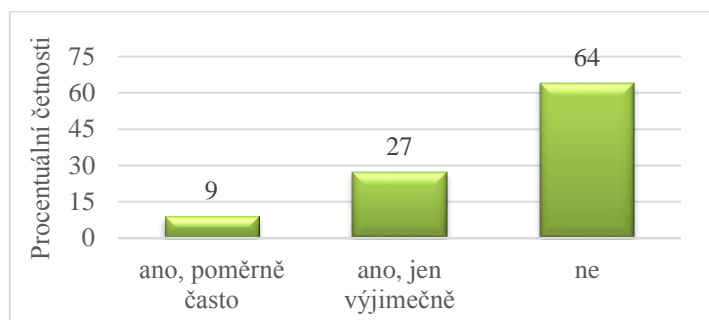

Graf 24 Početní vyjádření vlastností, které u trenérů respondenti nejvíce oceňují nebo oceňovali

Otázka č. 26 je první otevřenou otázkou v dotazníku-anketě. Otevřené otázky byly vyhodnoceny podle počtu nejčastějších odpovědí. Z grafu je patrné, že respondenti u svých trenérů nejvíce oceňují nebo oceňovali – upřímnost, upřímné jednání (19). Druhou nejvyšší četnost odpovědí (9) zaujala autorita. Na třetí pozici se nachází komunikace (8). Za důležité respondenti u trenéra považují také profesionalitu a trpělivost, které byly zmíněny v 7 odpovědích.

Otázka č. 27 – Měl jste ve své dosavadní kariéře období, ve kterém jste se potýkal s problémy týkající se životosprávy (alkohol, omamné látky, doping) tak, že mohly ohrozit Váš sportovní vývoj?

- a) ano, poměrně často (9 %)
- b) ano, jen výjimečně (27 %)
- c) ne (64 %)

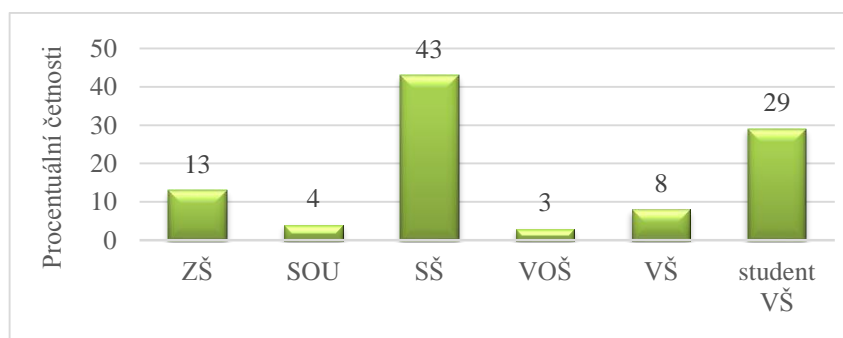

Graf 25 Procentuální vyjádření problémů týkajících se životosprávy respondentů

Pouze 9 % dotázaných přiznalo poměrně časté problémy s životosprávou, které podle nich mohly ohrozit jejich sportovní vývoj. 27 % respondentů se s takovými problémy potkalo jen výjimečně. 64 % respondentů se ve své dosavadní kariéře s těmito komplikacemi dosud neseťkalo.

Otázka č. 28 – Vaše dosažené vzdělání:

- a) základní (13 %)
- b) střední vzdělání s výučním listem (4 %)
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou (43 %)
- d) vyšší odborné vzdělání (3 %)
- e) vysokoškolské (8 %)
- f) student VŠ (29 %)

Graf 26 Procentuální vyjádření dosaženého vzdělání u respondentů

Nejvíce respondentů dosáhlo středního vzdělání s maturitní zkouškou (43 %). K nim se přidává dalších 29 % probandů, kteří momentálně studují VŠ. 13 % respondentů uvedlo jako své dosažené vzdělání základní, což je pravděpodobně způsobeno jejich prozatímním působením na střední škole. Střední vzdělání s výučním listem uvedla pouze 4 % dotázaných. Absolventy VOŠ se stala 3 % probandů. Vysokoškolský titul obdrželo 8 % respondentů.

Otázka č. 29 – Ovlivnila škola (učitel TV) zásadním způsobem Váš vztah ke sportu (k fotbalu)?

a) ano (12 %) – uveďte jakým způsobem:

Pozitivně

- hraní fotbalu společně se spolužáky (+)
- škola jako podpora (+)
- získání všeobecného sportovního zaměření (+)
- třídní učitel zároveň působil jako trenér (+)
- škola ukázala nové možnosti v tréninkovém procesu (+)
- důrazem (+)

Dle uvedených kritérií nelze zařadit

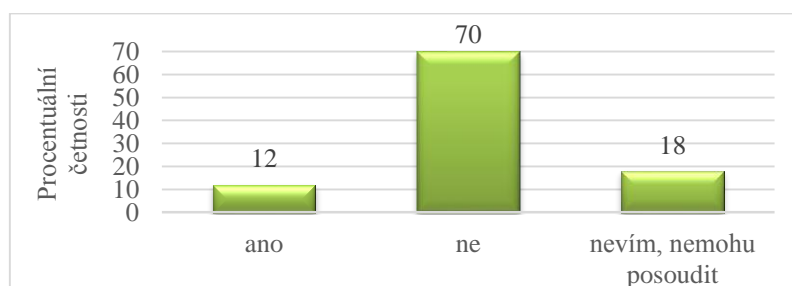
- škola upřednostněna před fotbalem (+-) – tato odpověď má pozitivní přínos pro respondentovo vzdělání, nebo naopak může být chápána jako negativní pro vývoj jeho fotbalové kariéry

Negativně

- znechucení fotbalu od učitele TV v roli trenéra (-)

b) ne (70 %)

c) nevím, nemohu posoudit (18 %)

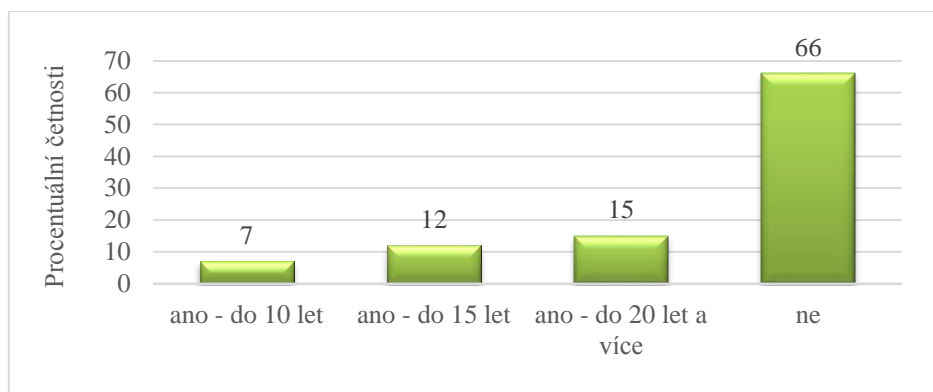

Graf 27 Procentuální vyjádření vlivu školního prostředí (učitele TV) na kariéru respondentů

Škola (učitel TV) ovlivnila zásadním způsobem vztah ke sportu (k fotbalu) u 12 % respondentů. 70 % probandů uvedlo, že škola nijak neovlivnila jejich vztah ke sportu (k fotbalu). 18 % respondentů nedokázalo tuto otázku ze svého nynějšího stanoviska posoudit.

Otázka č. 30 – Věnoval jste se nebo se věnuje společně s fotbalem organizovaně i mimosportovním aktivitám? Např. (hudbě, studiu cizích jazyků, umělecké tvorbě).

- a) ano – do 10 let (7 %) c) ano – do 20 let a více (15 %)
 b) ano – do 15 let (12 %) d) ne (66 %)

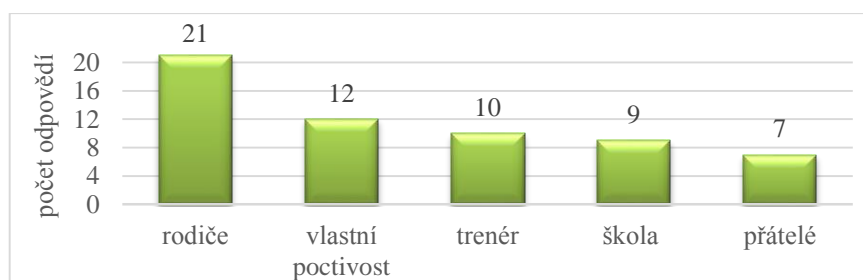
Graf 28 Procentuální vyjádření mimosportovních aktivit respondentů

Fotbalu i mimosportovní aktivitě se do 10 let věnovalo 7 % probandů. 12 % respondentů navštěvovalo mimosportovní organizované kroužky do 15 let. 15 % dotázaných se věnuje mimosportovním aktivitám při fotbalu do 20 a více let. 66 % dotázaných se své dosavadní fotbalové kariéře mimosportovním aktivitám nevěnovalo nebo nevěnuje.

Otázka č. 31 – Vyjmenujte faktory, které podle Vašeho názoru pozitivně ovlivnily vývoj Vaší fotbalové kariéry:

Celkový počet odpovědí u této otázky – 117. Odpovědi s nejvyšší četností:

- rodiče (21)
- vlastní poctivost (11)
- trenér (10)
- škola (9)
- přátelé (7)

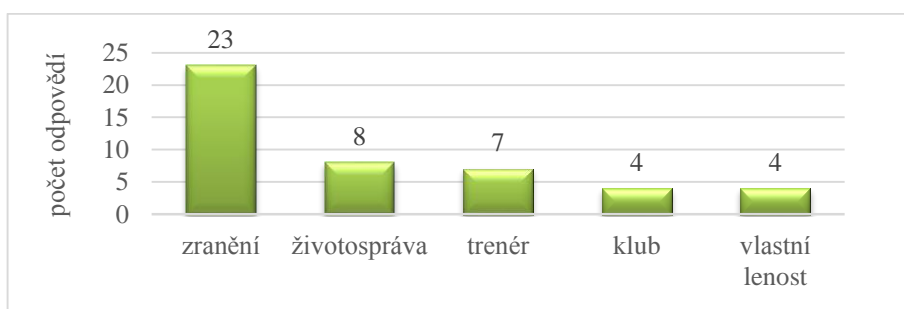
Graf 29 Početní vyjádření nejčastějších faktorů, které podle respondentů pozitivně ovlivnily vývoj jejich fotbalové kariéry

Zde se jedná o otevřenou otázku, ze které je vyhodnoceno 5 odpovědí s nejvyšší četností. Na první pozici je odpověď z rodinného prostředí tedy rodiče (21), následují odpovědi s nižší četností: vlastní poctivost (12), trenér (10), škola (9) a přátelé (7).

Otázka č. 32 – Vyjmenujte faktory, o kterých jste přesvědčen, že negativně ovlivnily nebo zpomalily vývoj Vaší fotbalové kariéry:

Celkový počet odpovědí u této otázky – 73. Odpovědi s nejvyšší četností:

- zranění (23)
- životospráva (8)
- trenér (7)
- klub (4)
- vlastní lenost (4)

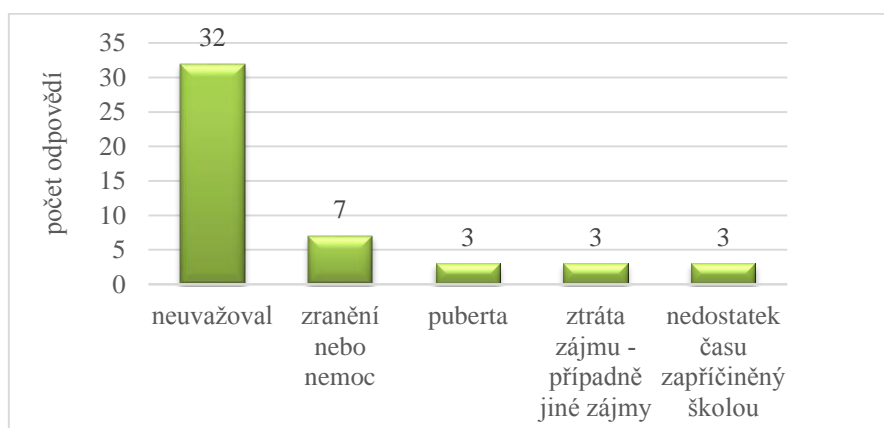
Graf 30 Početní vyjádření nejčastějších faktorů, které podle respondentů negativně ovlivnily nebo zpomalily vývoj jejich fotbalové kariéry

V tomto případě se jedná opět o otevřenou otázku, ze které je vyhodnoceno 5 odpovědí s nejvyšší četností. Za faktor, který nejčastěji negativně ovlivnil nebo zpomalil vývoj fotbalové kariéry respondentů lze označit zranění (23). Následují odpovědi s nižší četností: životospráva (8), trenér (7), klub (4), vlastní lenost (4).

Otázka č. 33 – Pokud jste uvažoval o konci fotbalové kariéry, uveďte ve kterém věkovém období a proč?

Celkový počet odpovědí u této otázky – 54. Odpovědi s nejvyšší četností:

- neuvažoval (32)
- zranění nebo nemoc (7)
- puberta (3)
- ztráta zájmu – případně jiné zájmy (3)
- nedostatek času zapříčiněný školou (3)

Graf 31 Početní vyjádření důvodů, které nejčastěji vedou k uvažování o konci fotbalové kariéry respondentů

Závěrečná otevřená otázka ze které bylo vyhodnoceno 5 nejčastějších odpovědí. Otázku o konci fotbalové kariéry si 32 respondentů dosud nepoložilo. 7 dotazovaných uvažovalo o konci kariéry díky zranění nebo nemoci. Třikrát byla důvodem k uvažování o konci fotbalové kariéry puberta, ztráta zájmu, případně jiné zájmy a nedostatek času zapříčiněný školou.

5 DISKUSE

V diskusi pojednávám a interpretuji získané informace, případně je komparuji s daty podobného charakteru.

Průměrný věk zahájení organizované fotbalové přípravy zkoumaného souboru činil 6,7 let. Votík (2011) ve svém výzkumu uvádí jako jeden ze společných fenoménů probandů zahájení institucionální sportovní přípravy ve fotbalu ve věku od 4 do 6 let. Za první charakteristiku, která pozitivním způsobem ovlivňuje vývoj sportovní kariéry respondentů, můžeme považovat včasné zahájení organizované fotbalové přípravy (do 7 let) pod vedením trenéra.

Podle výsledků přivádí respondenty k fotbalu v 59 % otec. Tento výsledek lze porovnat s šetřením Votíka (2011, s. 150), ve kterém se zmiňuje o „dominantním působení generačního přenosu z otce na participanta“. Podpora rodičů ve fotbalové kariéře dotázaných je vyšší o 15 % u otce (81 %) než u matky (66 %). Odpovědi s možnostmi „spíše nepodporoval/a“ a „nepodporoval/a“ byly jak u otce, tak u matky zastoupeny pouze 6 %.

Porovnání organizovaných sportovních aktivit respondentů ve věku do 10 let a od 11 do 15 let ukázalo vyšší četnost sportovních aktivit u kategorie do 10 let. Právě v této kategorii 24 % probandů provozovalo s fotbalem 1 nebo 2 další sporty, zatímco v kategorii od 11 do 15 let tento ukazatel klesl na 16 %. Klesající tendence provozování organizovaných sportovních aktivit v průběhu žákovských let může poukazovat na časovou náročnost fotbalu.

Přítomnost sportovního vzoru je u respondentů očekávaně vysoká. Nejčastěji zmiňované fotbalové vzory probandů byly nebo jsou celosvětovými fotbalovými ikonami. Z českých zástupců zde figuruje Pavel Nedvěd (7 ze 75 odpovědí) a Petr Čech (4), což lze dát do souvislosti nejen s jejich významnými sportovními úspěchy, ale také s jejich místem narození a fotbalovým působením v Plzni. Z těch zahraničních patřili mezi nejčastěji jmenované Cristiano Ronaldo, David Beckham a Zinédine Zidane (všichni po 4). V několika případech se u respondentů projevil sympatie ke spoluhráčům, jako svůj sportovní vzor uvedli svého spoluhráče (5). K nejčastěji uváděným vzorům z mimofotbalového prostředí patřil hokejista Jaromír Jágr (3) a tenista Roger Federer (2).

Absolvování/neabsolvování základních a středních škol se sportovním zaměřením se u zkoumaného souboru ukázalo jako procentuálně téměř vyrovnané. Patrný je pouze mírný pokles o 6 % u absolvování sportovní SŠ (43 %) vzhledem ke sportovní ZŠ (49 %).

Dosažené fotbalové úrovně respondentů v žákovských a dorosteneckých kategoriích ukazují na působení v jedné ze dvou nejvyšších fotbalových soutěží u 50 % oslovených. Obdobná zjištění lze konstatovat také v mužské kategorii, kde mají nejvyšší procentuální zastoupení dvě nejvyšší výkonnostní soutěže – III. liga a divize (společně 79 %). V případě mládežnických soutěží se podobný fenomén vyskytuje ve výzkumu Votíka (2011), ve kterém většina probandů již od začátku fotbalové kariéry působí v týmech hrajících na nejvyšší výkonnostní úrovni.

Ve srovnání sportovní a fotbalové úrovně otců, matek a sourozenců je nejvíce zastoupená výkonnostní a rekreační úroveň u všech členů respondentovy rodiny. U otců stojí za zmínku téměř vyrovnaná fotbalová úroveň na výkonnostním (37 %) a rekreačním (36 %) stupni. 23 % otců fotbal nehrálo vůbec, což lze u výkonnostně zkoumaného souboru fotbalistů považovat za zajímavý jev. Drtivá většina (92 %) matek probandů fotbal nikdy nehrála, naopak podle očekávání má u nich nejvyšší zastoupení rekreační sport (58 %). Sportovní úroveň některého ze sourozenců má oproti té fotbalové vyšší procentuální zastoupení v kategorii vrcholové, výkonnostní i rekreační. Votík (2011) ovšem uvádí, že transfer mezi sourozenci lze pokládat za méně přesvědčivý, nelze tedy výsledkům týkajících se sportovní úrovně sourozenců přikládat přílišnou významnost.

Probandův počet sourozenců nemá na jeho kariéru prokazatelný vliv. V případě pořadí narození, lze poukázat na situaci, kdy starší sourozenec mohl vlastní sportovní kariérou vzbudit u dotazovaného zájem o pohybovou aktivitu.

Podle odpovědí z otázky č. 25 zaujímá ve fotbalové kariéře zkoumaného souboru procentuálně nejdůležitější roli rodič (ve 43 %) a následně trenér (ve 38 %). Tento výsledek podtrhuje význam rodinného prostředí společně s podstatným vlivem ze strany trenéra. Získané informace se také shodují s tvrzením Votíka (2011), který zdůrazňuje vliv, působení a roli trenéra.

V návaznosti na předchozí odstavec jmenujeme nejčastěji zmiňované vlastnosti, které dotazovaní hráči u trenérů nejvíce oceňují nebo oceňovali. První pozici zaujímá upřímnost, upřímné jednání (19 ze 130 odpovědí). Často uváděnými odpověďmi jsou také autorita (9), komunikace (8), profesionalita (7) a trpělivost (7). Profesionalita je dle mého názoru u kouče spojená s jeho vystupováním při utkáních, chováním k hráčům, přípravou a obsahem tréninkového procesu. Trenérovu trpělivost lze dát do souvislosti s jeho přístupem k samotným respondentům. Poslední, probandy několikrát zmiňovanou vlastnost – autoritu, můžeme označit za nezbytnost, která je potřebná pro vedení jakéhokoli kolektivu.

Dosažené vzdělání zkoumaného souboru zčásti koreluje s jeho věkovým průměrem. Nejvyšší zastoupení mají absolventi středních škol zakončené maturitní zkouškou společně se studenty VŠ. Zde můžeme pozorovat všeobecně klesající zájem žáků o střední vzdělání zakončené výučním listem, které mezi dotázanými tvoří pouze 4 %. Prokazatelný vliv na vývoj sportovní kariéry respondentů však u této otázky není zřejmý.

Škola (učitel TV) u námi dotazovaného souboru neovlivnila zásadním způsobem vztah ke sportu (k fotbalu) u 70 % respondentů. Tuto skutečnost můžeme vysvětlovat např. tím, že dotázaní fotbalisté zahájili organizovanou fotbalovou přípravu dříve než povinnou školní docházku. V okamžiku, kdy se s pedagogem setkali v hodinách TV, byly jejich názory a postoje ke sportu (k fotbalu) již natolik ustálené, že je učitel nemohl již zásadním způsobem ovlivnit.

Mimosportovní aktivity respondentů ukazují s rostoucím věkem na mírně stoupající tendenci. Největší počet probandů, kteří se věnovali jak fotbalu, tak mimosportovním aktivitám, se řadí do skupiny „do 20 a více let“ (15 %). Možnost, že by mimosportovní aktivity nějakým způsobem ovlivnily fotbalovou kariéru probandů, však pravděpodobná není, což se ukazuje u 66 % respondentů, kteří se mimosportovním aktivitám nevěnovali v žádném věku.

Mezi nejčastěji uváděné pozitivní faktory, které podle názorů respondentů ovlivnily vývoj jejich fotbalové kariéry, se řadí: rodiče (21 ze 117 odpovědí), vlastní respondentova poctivost (12), trenér (10), škola (9) a přátelé (7).

Dostáváme se k faktorům, které podle názorů probandů negativně ovlivnily vývoj jejich fotbalové kariéry, mezi nejčastěji uváděné se řadí: zranění (23 ze 73 odpovědí), životospráva (8), trenér (7), klub (4) a vlastní lenost (4).

Odpověď „trenér“ se vyskytuje jak mezi faktory pozitivními, tak negativními, což poukazuje na skutečnost, kdy trenér u části dotázaných mohl ovlivnit jejich kariéru nejen kladným, ale také záporným způsobem.

Z výsledků závěrečné otevřené otázky šetření vyplývá, že většina respondentů, o konci fotbalové kariéry dosud neuvažovalo (32 z 54 odpovědí). Pokud jsou probandi vůbec nuceni přemýšlet o konci fotbalové kariéry, tak je to nejčastěji z důvodu zdravotních komplikací (7 z 54) nebo v rizikovém věkovém období, jakým je např. puberta, případně při ztrátě zájmu o fotbal a také kvůli škole (všichny možnosti 3 z 54).

6 ZÁVĚR

V závěru práce odpovím na výzkumnou otázku a úkoly, jež byly stanoveny v kapitole 1.2.

VYMEZENÍ SPOLEČNÝCH CHARAKTERISTIK Z RODINNÉHO PROSTŘEDÍ

Zkoumaný soubor respondentů vykazuje tyto společné faktory z rodinného prostředí, které mohly nebo mohou podstatným způsobem ovlivňovat vývoj sportovní kariéry:

1. Podpora otce ve hraní fotbalu je patrná u 81 % respondentů.
2. Podpora matky ve hraní fotbalu je patrná u 66 % respondentů.
3. K fotbalu přivedl respondenty v 59 % otec.
4. Otec sportoval na výkonnostní úrovni u 45 % respondentů.
5. Podle vlastního názoru 43 % respondentů hrál ve vývoji jejich fotbalové kariéry nejdůležitější roli rodič.
6. Otec hrál fotbal na výkonnostní úrovni u 37 % respondentů.

VYMEZENÍ SPOLEČNÝCH CHARAKTERISTIK Z FOTBALOVÉHO PROSTŘEDÍ

Zkoumaný soubor respondentů vykazuje tyto společné faktory z fotbalového prostředí, které mohly nebo mohou podstatným způsobem ovlivňovat vývoj sportovní kariéry:

1. Zahájení organizované fotbalové přípravy pod vedením trenéra do 7 let (podle průměrného věku zkoumaného souboru).
2. Přítomnost fotbalového/sportovního vzoru u 81 % respondentů.
3. Působení v jedné ze dvou nejvyšších žákovských fotbalových soutěží (ČMLŽ, CŽL) uvádí 50 % respondentů.
4. Působení v jedné ze dvou nejvyšších dorosteneckých fotbalových soutěží (ČMLD, CDL) vykazuje 50 % respondentů.
5. Podle vlastního názoru 38 % respondentů hrál ve vývoji jejich fotbalové kariéry nejdůležitější roli trenér.

POJMENOVÁNÍ NEJČASTĚJŠÍCH RIZIK

Zkoumaný soubor respondentů vykazuje tyto rizika, která mohly nebo mohou nejčastěji ohrozit případně zpomalit vývoj sportovní kariéry:

1. Častá přítomnost zranění nebo onemocnění ve sportovní kariéře respondentů (23 ze 73 odpovědí), což je 31,5 %.
2. Výjimečné problémy s životosprávou uvedlo 27 % respondentů.

Z výsledků většiny šetření je patrné několik výsledných fenoménů sportovního vývoje, které se shodují s výsledky Votíka (2011). Získané poznatky mohou tedy pomoci při výchově a rozvoji sportovní kariéry nejen budoucích reprezentačních a vrcholových hráčů, ale také fotbalistů na výkonnostní úrovni. Považujeme za podnětné zopakovat obdobné šetření v dalších regionech ČR např. s pozměněnou strukturou otázek v dotazníku-anketě, případně s odlišným zkoumaným souborem nebo v jiných sportovních odvětvích.

RESUMÉ

Teoretická část práce charakterizuje obecně sport, fotbalové, rodinné a školní prostředí. Dále je diskutováno o psychologii a její úloze ve fotbale a také o současném životním stylu dětí a mládeže s odklonem od pohybových aktivit. V praktické části práce jsou vyhodnoceny a následně diskutovány výsledky, na jejichž základě jsou popsány charakteristiky vývoje sportovní kariéry hráčů výkonnostního fotbalu v kontextu rodinného a fotbalového prostředí především v plzeňském regionu. V závěru dokumentu jsou vymezeny společné faktory, které mohou ovlivnit vývoj hráčské kariéry a také pojmenovaná rizika, která mohou nejčastěji ohrozit sportovní vývoj hráčů výkonnostního fotbalu.

Klíčová slova: hráči výkonnostního fotbalu, vývoj sportovní kariéry, dotazník-anketa, fotbalové a rodinné prostředí, plzeňský region

The theoretical part characterizes the sport in general, football and family environment. Furthermore there is the discussion of the psychology and its role in football and also of current lifestyle of children with the diversion from physical activities. In the practical part are evaluated and subsequently discussed the results on the basis of which characteristics of development of sports career of performance football players in the context of family and football environment, especially in the region of Pilsen, are described. The last part of the thesis defines common factors which can affect the development of performance football players and also names risks which can most often threaten sports development of performance football players.

Key words: performance football players, development of sports career, questionnaire-survey, football and family environment, region of Pilsen

SEZNAM LITERATURY**Tištěné zdroje**

Bílá kniha o sportu. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007. ISBN 978-92-79-06547-7.

BUZEK, Mario. *Trenér fotbalu "A" UEFA licence: (učební texty pro vzdělávání fotbalových trenérů)*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2007, 320 s. ISBN 978-807-3760-328.

ČECHÁK, Vladimír a Jiří LINHART. *Sociologie sportu*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1986. Naučná literatura.

DOVALIL, Josef. *Výkon a trénink ve sportu*. Vyd. 1. Praha: Olympia, 2002. ISBN 80-7033-760-5.

FAJFER, Zdeněk. *Trenér fotbalu mládeže (6-15 let)*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2005. ISBN 80-7033-933-0.

MACÁK, Ivan a Václav HOŠEK. *Psychológia telesnej výchovy a športu*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1987.

MACÁK, Ivan a Václav HOŠEK. *Psychologie tělesné výchovy a sportu: celostátní vysokoškolská učebnice pro fakulty tělesné výchovy a sportu a pedagogické fakulty*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, 221 s. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

PERIČ, Tomáš. *Výběr sportovních talentů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 100 s. Děti a sport. ISBN 80-247-1827-8.

PLACHÝ, Antonín a Luděk PROCHÁZKA. *Učebnice fotbalu pro trenéry dětí (4-13 let): učební texty pro C licence FAČR, Grassroots UEFA C licenci*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014, 381 s. Edice Českého olympijského výboru. ISBN 978-80-204-3477-7.

RYBA, Jiří. *Základy psychologie tělesné výchovy a sportu*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998, 254 s. ISBN 80-7041-722-6.

SEKOT, Aleš. *Sociologie sportu*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4201-X.

SLEPIČKA, Pavel, Václav HOŠEK a Běla HÁTLOVÁ. *Psychologie sportu*. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 2009, 240 s. ISBN 978-80-246-1602-5.

TOD, David, Joanne THATCHER a Rachel RAHMAN. *Psychologie sportu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 194 s. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3923-6.

VANĚK, Miroslav. *Psychologie sportu: rozbor psychických složek sportovního výkonu*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1984, 202 s.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1832-6.

VOTÍK, Jaromír. *Trenér fotbalu "B" UEFA licence: (učební texty pro vzdělávání fotbalových trenérů)*. 2. vyd. Praha: Olympia, 2005, 261 s. ISBN 80-703-3921-7.

VOTÍK, Jaromír. *Fenomény vývoje sportovní kariéry v generačním kontextu československých fotbalových reprezentantů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 184 s. ISBN 978-80-247-4245-8.

Časopisy

Statistika&My. Praha: Český statistický úřad, 2011. ISSN 1804-7149.

Elektronické zdroje

Fotbalová asociace České republiky [online]. Praha: Macron Software, ©2000-2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://nv.fotbal.cz/index.php>

Juniorská liga [online]. Praha: LFA/eSports, ©2012-2016 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.juniorskliga.cz/zobraz.asp?t=liga>

Nike Football testing: AC Sparta Praha. In: *YouTube* [online]. San Mateo, Kalifornie (USA): YouTube, 2005 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Aao99qEg3qY>

Plážová kopaná [online]. Praha: Fresh Services, 2013 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.plazovakopana.cz/>

Web ženského fotbalu [online]. Praha: FAČR, ©2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.zfotbal.cz/>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

TABULKA 1 – TYPOLOGIE TEMPERAMENTU PODLE L. SABOLA	20
GRAF 1 POČET VYPLNĚNÝCH DOTAZNÍKŮ DLE JEDNOTLIVÝCH KLUBŮ	26
GRAF 2 P. V. IMPULSŮ K ORGANIZOVANÉ FOTBALOVÉ PŘÍPRAVĚ	27
GRAF 3 P. V. PODPORY RESPONDENTŮ OTCEM VE HRANÍ FOTBALU	27
GRAF 4 P. V. PODPORY RESPONDENTŮ MATKOU VE HRANÍ FOTBALU	28
GRAF 5 P. V. PROVOZOVÁNÍ ORGANIZOVANÉHO SPORTU U RESPONDENTŮ DO 10 LET	28
GRAF 6 P. V. PROVOZ. ORGANIZOVANÉHO SPORTU U RESPONDENTŮ OD 11 DO 15 LET	29
GRAF 7 P. V. PŘÍTOMNOSTI/ABSENCE SPORTOVNÍHO VZORU U RESPONDENTŮ	29
GRAF 8 P. V. O ABSOLVOVÁNÍ/NEABSOLVOVÁNÍ ZŠ SE SPORTOVNÍM ZAMĚŘENÍM.....	30
GRAF 9 P. V. O ABSOLVOVÁNÍ/NEABSOLVOVÁNÍ SŠ SE SPORTOVNÍM ZAMĚŘENÍM.....	30
GRAF 10 P. V. NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ ÚROVNĚ RESPONDENTŮ V ŽÁKOVSKÉ KATEGORII.....	31
GRAF 11 P. V. NEJVYŠŠÍ DOSAŽ. ÚROVNĚ RESPONDENTŮ V DOROSTENECKÉ KATEGORII ...	32
GRAF 12 P. V. NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ ÚROVNĚ RESPONDENTŮ V MUŽSKÉ KATEGORII.....	32
GRAF 13 P. V. O PŮSOB/NEPŮSOB RESPONDENTŮ V ZAHRANIČNÍCH FOT. SOUTĚŽÍCH	33
GRAF 14 P. V. PŘÍTOM./ABSENCE R. V NOM. DO MLÁDEŽ. REPRE VÝBĚRŮ ČR	33
GRAF 15 P. V. FINAN. OHODNOCENÍ RESPONDENTŮ ZA JEJICH DOSAVAD. FOT. KARIÉRU...	34
GRAF 16 P. V. ZAPOJENÍ OTCŮ DO RŮZNÝCH VÝKON. ÚROVNÍ SPORTOVNÍCH P. A. .	35
GRAF 17 P. V. ZAPOJENÍ OTCŮ V ROLI FOT. DO SOUTĚŽÍ NA RŮZNÝCH VÝKON. Ú.	35
GRAF 18 P. V. ZAPOJENÍ MATEK DO SPORTOVNÍCH P. A. NA RŮZNÝCH VÝKON. Ú.	36
GRAF 19 P. V. ZAPOJENÍ MATEK JAKO HRÁČEK FOT. DO SOUTĚŽÍ NA RŮZ. VÝKON. Ú.....	36
GRAF 20 P. V. ZAPOJENÍ SOUROZENCŮ DO RŮZNÝCH VÝKON. ÚROVNÍ SPORT. P. A.	37
GRAF 21 P. V. ZAPOJENÍ SOUROZENCŮ V ROLI FOT. DO SOUTĚŽÍ NA RŮZ. VÝKON Ú.	37
GRAF 22 PROCENTUÁLNÍ VYJÁDŘENÍ DISTRIBUCE POČTU SOUROZENCŮ.....	38
GRAF 23 P. V. OSOB, KTERÉ HRÁLY NEJDŮLEŽITĚJŠÍ ROLI VE FOT. KARIÉRE R.	38
GRAF 24 POČET. V. VLASTNOSTÍ, KTERÉ U TR. R. NEJVÍCE OCEŇUJÍ NEBO OCEŇOVALI.....	39
GRAF 25 P. V. PROBLÉMŮ TÝKAJÍCÍCH SE ŽIVOTOSPRÁVY RESPONDENTŮ.....	40
GRAF 26 PROCENTUÁLNÍ VYJÁDŘENÍ DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ U RESPONDENTŮ	40
GRAF 27 P. V. VLIVU ŠKOLNÍHO PROSTŘEDÍ (UČITELE TV) NA KARIÉRU RESPONDENTŮ	41
GRAF 28 PROCENTUÁLNÍ VYJÁDŘENÍ MIMOSPORTOVNÍCH AKTIVIT RESPONDENTŮ.....	42
GRAF 29 P. V. FAKTORŮ, KTERÉ PODLE R. POZITIV. OVLIV. VÝVOJ JEJICH FOT. KARIÉRY ...	42
GRAF 30 P. V. NEJČAS. F., KTERÉ PODLE R. POZITIV. OVLIV. VÝVOJ JEJICH FOT. KARIÉRY ...	43
GRAF 31 P. V. DŮVODŮ, KTERÉ NEJČASTĚJI VEDOU K UVAŽ. O KONCI FOT. KARIÉRY R.	44

PŘÍLOHY

Dotazník

Vážení pánové,

dovoluji si Vám předložit dotazník, na jehož základě bude vypracována moje bakalářská práce na téma: *Charakteristiky vývoje sportovní kariéry hráčů výkonnostního fotbalu v kontextu rodinného a fotbalového prostředí*. Jako hráč na úrovni výkonnostního fotbalu a student 3. ročníku oboru Tělesná výchova a sport na FPE ZČU v Plzni jsem si uvědomil, že může být podnětné pokusit se nalézt charakteristiky rodinného a fotbalového prostředí, které mohly nejvíce ovlivnit životní styl dětí a mládeže směrem k pohybovým aktivitám, konkrétně k fotbalu. Toto téma považujeme za zajímavé nejen z hlediska fotbalového, ale také z hlediska problematiky směřování životního stylu současné mladé generace.

Z výše uvedených důvodů si Vás dovoluujeme požádat o odpovědi na otázky uvedené v tomto dotazníku a věříme, že jeho vyplnění neodmítnete. Dotazník je anonymní a zaručujeme Vám diskrétnost při jeho zpracování i publikování získaných informací. Samozřejmě pokud by někdo měl zájem o výsledky našeho šetření, rádi je poskytneme.

Za spolupráci Vám děkuje doc. Jaromír Votík (vedoucí bakalářské práce) a Milan Denk (autor bakalářské práce).

Pokyny k vyplňování dotazníku:

Na uzavřené otázky odpovězte zakroužkováním vždy 1 odpovědi z nabízených možností. U otevřených otázek odpovězte podle vlastního názoru.

1. Váš věk:.....
2. Současný fotbalový klub - názevúroveň.....
3. Fotbalovou organizovanou přípravu pod vedením trenéra jste zahájil ve věku:.....

4. Kdo Vás přivedl k fotbalu?

- a) otec
- b) matka
- c) starší sourozenec
- d) někdo jiný z rodinného prostředí, uveďte kdo:.....
- e) někdo jiný mimo rodinné prostředí, uveďte kdo:.....

5. Otec Vás ve hraní fotbalu:

- a) podporoval
- b) spíše podporoval
- c) spíše nepodporoval
- d) nepodporoval

6. Matka Vás ve hraní fotbalu:

- a) podporovala
- b) spíše podporovala
- c) spíše nepodporovala
- c) nepodporovala

7. V žákovských kategoriích do 10 let jste hrál organizovaně:

- a) pouze fotbal
- b) fotbal a 1 další sport - uveďte, který:.....
- c) fotbal a více než 1 sport - uveďte, které:.....

8. V žákovských kategoriích od 11 do 15 let jste hrál organizovaně:

- a) pouze fotbal
- b) fotbal a 1 další sport - uveďte, který:.....
- c) fotbal a více než 1 sport - uveďte, které:.....

9. Máte nebo měl jste sportovní vzor?

- a) ano – jmenujte:.....
- b) ne

10. Absolvoval jste základní školu se sportovním zaměřením? (sportovní třídy)

- a) ano
- b) ne

11. Absolvoval jste střední školu se sportovním zaměřením nebo střední školu, která spolupracuje s fotbalovým klubem? (Např. Sportovní gymnázium, Sportovní a podnikatelská škola, Střední průmyslová škola dopravní...)

- a) ano
- b) ne

12. Nejvyšší dosažená úroveň v žákovské kategorii:

- a) Okresní přebor žáků
- b) Krajská soutěž žáků
- c) Krajský přebor žáků
- d) žákovská Divize
- e) Česká a Moravskoslezská liga žáků
- f) Celostátní žákovská liga

13. Nejvyšší dosažená úroveň v dorostenecké kategorii:

- a) Okresní přebor dorostu
- b) Krajská soutěž dorostu
- c) Krajský přebor dorostu
- d) dorostenecká Divize
- e) Česká a Moravskoslezská liga dorostu
- f) Celostátní dorostenecká fotbalová liga

14. Nejvyšší dosažená úroveň v mužské kategorii:

- a) I. B třída
- b) I. A třída
- c) Krajský přebor
- d) Divize
- e) III. liga
- f) II. liga
- g) I. liga

15. Působil jste nebo momentálně působíte v zahraničních fotbalových soutěžích?

- a) ano – uveďte zemi a úroveň soutěže.....
- b) ne

16. Byl jste v průběhu fotbalové kariéry nominován do některého z mládežnických reprezentačních výběrů České republiky?

- a) ano – uveďte kategorii:.....
- b) ne

17. Byl jste někdy za svou dosavadní fotbalovou kariéru finančně ohodnocen?

- a) mám nebo jsem měl profesionální smlouvu
- b) mám nebo jsem měl fotbal jako vedlejší finanční příjem
- c) jedná nebo se jednalo pouze o proplacení cestovného nebo fotbalového vybavení apod.
- d) nikdy jsem nebyl nebo nejsem finančně ohodnocen

18. Otec sportoval na úrovni:

- a) vrcholové, profesionální (repre, 1. nebo 2. nejvyšší soutěž v dospělých či dorostu)
- b) výkonnostní (nižší soutěže než 2. nejvyšší soutěž dospělých či dorostu)
- c) rekreační (zájmově, v rodině, ve škole, ne v organizovaných soutěžích)
- d) nesportoval (ani rekreačně)

19. Otec hrál fotbal na úrovni:

- a) vrcholové, profesionální (repre, 1. nebo 2. nejvyšší soutěž v dospělých či dorostu)
- b) výkonnostní (nižší soutěže než 2. nejvyšší soutěž dospělých či dorostu)
- c) rekreační (zájmově, v rodině, ve škole, ne v organizovaných soutěžích)
- d) nehrál fotbal (ani rekreačně)

20. Matka sportovala na úrovni:

- a) vrcholové, profesionální (repre, 1. nebo 2. nejvyšší soutěž v dospělých či dorostu)
- b) výkonnostní (nižší soutěže než 2. nejvyšší soutěž dospělých či dorostu)
- c) rekreační (zájmově, v rodině, ve škole, ne v organizovaných soutěžích)
- d) nesportovala (ani rekreačně)

21. Matka hrála fotbal na úrovni:

- a) vrcholové, profesionální (repre, 1. nebo 2. nejvyšší soutěž v dospělých či dorostu)
- b) výkonnostní (nižší soutěže než 2. nejvyšší soutěž dospělých či dorostu)
- c) rekreační (zájmově, v rodině, ve škole, ne v organizovaných soutěžích)
- d) nehrála fotbal (ani rekreačně)

22. Některý ze sourozenců sportuje nebo sportoval na úrovni:

- a) vrcholové, profesionální (repre, 1. nebo 2. nejvyšší soutěž v dospělých či dorostu)
- b) výkonnostní (nižší soutěže než 2. nejvyšší soutěž dospělých či dorostu)
- c) rekreační (zájmově, v rodině, ve škole, ne v organizovaných soutěžích)
- d) nesportoval (ani rekreačně)
- e) nemáte sourozence

23. Některý ze sourozenců hraje nebo hrál fotbal na úrovni:

- a) vrcholové, profesionální (repre, 1. nebo 2. nejvyšší soutěž v dospělých či dorostu)
- b) výkonnostní (nižší soutěže než 2. nejvyšší soutěž dospělých či dorostu)
- c) rekreační (zájmově, v rodině, ve škole, ne v organizovaných soutěžích)
- d) nehrál fotbal (ani rekreačně)
- e) nemáte sourozence

24. Uveďte počet sourozenců:

- a) mladších – bratrů.....sester.....
- b) starších – bratrů.....sester.....
- c) nemáte sourozence

25. Kdo hrál ve vývoji Vaší fotbalové kariéry nejdůležitější roli? (lze zakroužkovat více možností)

- a) trenér
- b) rodič
- c) sourozenec
- d) vrstevník
- e) někdo jiný – uveďte kdo:.....

26. Jaké vlastnosti jste u svých trenérů nejvíce oceňoval nebo oceňujete?

.....

.....

.....

27. Měl jste ve své dosavadní kariéře období, ve kterém jste se potýkal s problémy týkající se životosprávy (alkohol, omamné látky, doping) tak, že mohly ohrozit Váš sportovní vývoj?

- a) ano, poměrně často
- b) ano, jen výjimečně
- c) ne

28. Vaše dosažené vzdělání:

- a) základní
- b) střední vzdělání s výučním listem
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou
- d) vyšší odborné vzdělání
- e) vysokoškolské
- f) momentálně studujete vyšší odbornou/vysokou školu

29. Ovlivnila škola (učitel TV) zásadním způsobem Váš vztah ke sportu (k fotbalu)?

- a) ano – uveďte jakým způsobem.....
- b) ne
- c) nevím, nemohu posoudit

30. Věnoval jste se nebo se věnujete společně s fotbalem organizovaně i mimosportovním aktivitám? Např. (hudbě, studiu cizích jazyků, umělecké tvorbě)

- a) ano – do 10 let
- b) ano – do 15 let
- c) ano – do 20 let a více
- d) ne

31. Vyjmenujte faktory, které podle Vašeho názoru pozitivně ovlivnily vývoj Vaší fotbalové kariéry:.....

.....

32. Vyjmenujte faktory, o kterých jste přesvědčen, že negativně ovlivnily nebo zpomalily vývoj Vaší fotbalové kariéry:.....

.....

33. Pokud jste uvažoval o konci fotbalové kariéry, uveďte v kterém věkovém období a proč?.....

.....